

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: Informační studia a knihovnictví
Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

Lucie Šupová

**Hudebniny jako speciální druh dokumentů
v hudebních knihovnách a hudebních odděleních knihoven**

Bakalářská práce

Praha 2008-05-07

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Marcela Buřilová

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 7. května 2008

.....
podpis studenta

Identifikační záznam

ŠUPOVÁ, Lucie. *Hudebniny jako speciální druh dokumentů v hudebních knihovnách a hudebních odděleních knihoven [Sheet music as a special type of documents in music libraries and music departments of libraries]*. Praha, 2008-05-07. 53 s., 17 s. příl. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce Marcela Buřilová.

Abstrakt

Bakalářská práce pojednává o hudebninách jako speciálním druhu dokumentů v hudebních knihovnách a hudebních odděleních knihoven. V úvodu je nastíněno postavení hudebnin v historickém vývoji společnosti. Další část se zabývá problematikou terminologie a typologie hudebnin, seznamuje s vývojem notového písma i samotného dokumentu. Jádrem práce je část, která podrobněji rozebírá knihovnické činnosti týkající se hudebnin – akvizici, katalogizaci a organizaci fondu. Následující kapitola je věnována vlivu digitalizace na písemné zpracování hudby, představuje také některé notační programy. Závěru práce pak patří opět postavení hudebnin ve společnosti, tentokrát však spíše současnému a možnému budoucímu. Je zde uveden také autorský zákon a jeho vliv na hudební knihovnictví. [Autorský abstrakt].

Klíčová slova

hudebniny, hudební knihovny, knihovní fondy, knihovní katalogy, knihovnické procesy, digitalizace, programy

Obsah

<u>Předmluva.....</u>	<u>1</u>
<u>1. Úvod.....</u>	<u>3</u>
<u>2. Charakteristika hudebnin.....</u>	<u>5</u>
<u>2.1. Definice a vymezení pojmu – problém terminologie.....</u>	<u>5</u>
<u>2.2. Historie hudebnin.....</u>	<u>7</u>
<u>2.2.1. Vývoj notového písma.....</u>	<u>7</u>
<u>2.2.2. Vývoj hudebního dokumentu.....</u>	<u>10</u>
<u>2.3. Typologie hudebnin.....</u>	<u>13</u>
<u>3. Hudebniny ve fondech knihoven.....</u>	<u>18</u>
<u>3.1. Akvizice.....</u>	<u>18</u>
<u>3.1.1. Hudební nakladatelé.....</u>	<u>21</u>
<u>3.2. Katalogizace.....</u>	<u>27</u>
<u>3.2.1. Unifikované názvy hudebních děl.....</u>	<u>27</u>
<u>3.2.2. Specifika bibliografického popisu hudebnin.....</u>	<u>31</u>
<u>3.2.3. Věcný popis.....</u>	<u>36</u>
<u>3.3. Organizace.....</u>	<u>40</u>
<u>3.3.1. Ochrana hudebnin.....</u>	<u>41</u>
<u>4. Hudebniny a digitalizace.....</u>	<u>44</u>
<u>4.1. Notáčn�i programy.....</u>	<u>45</u>
<u>5. Závěr.....</u>	<u>48</u>
<u>Seznam použité literatury.....</u>	<u>50</u>
<u>Seznam příloh.....</u>	<u>54</u>
<u>Seznam příloh.....</u>	<u>56</u>

Předmluva

Při své praxi v knihovně Hudební fakulty Akademie múzických umění v Praze jsem se poprvé setkala s tím, že hudebniny nejsou zcela běžným typem dokumentů. Ačkoliv se v mnohém podobají tištěným knihám, často vyžadují naprosto odlišné zacházení. Především jejich zpracování je poměrně obtížnou činností, zejména pro nezkušené katalogizátory. Existují zde však i další jedinečnosti.

Toto byl jeden z důvodů, proč jsem si vybrala hudebniny jako téma své bakalářské práce – jejich jedinečnost. Dalším důvodem byl fakt, že jsem se ve více případech setkala s tím, že někteří lidé v mém okolí pojem „hudebnina“ vůbec neznají. Zarazilo mě to o to víc, že se jednalo nejen o hudebníky, profesionální i laické, ale také o mé kolegy z řad studentů knihovnictví. Třetím důvodem byl můj osobní zájem o hudbu.

Cílem této bakalářské práce je proto obecné seznámení s hudebninami jako dokumenty vyskytujícími se v hudebních knihovnách a hudebních odděleních knihoven. Práce nemá podat vyčerpávající informace, má pouze obecně vysvětlit, co to hudebniny jsou, kde se vzaly, k čemu se používají, jak se s nimi v knihovnách pracuje a také jaké jsou jejich perspektivy do budoucna.

Text bakalářské práce je rozdělen do pěti oddílů. V Úvodu se zabývám postavením hudebnin v historickém vývoji naší společnosti. Snažím se vysvětlit, jak bylo dříve a částečně i dnes na hudebniny nahlíženo.

Následující kapitola má za cíl představit hudebniny jako dokumenty. Pojednává o problematice názvosloví, popisuje historii a vývoj tohoto dokumentu i notového písma jako jedinečného identifikačního znaku hudebnin. Je zde představena také různorodá typologie hudebnin.

Kapitola „Hudebniny ve fondech knihoven“ již svým názvem napovídá, že se jedná o přehled knihovnických činností zabývajících se hudebninami. Samozřejmě tato kapitola nesmí postrádat část o akvizici, katalogizaci a organizaci fondu hudebnin. Podkapitola o katalogizaci pak obsahuje také pojednání o problematice unifikovaných názvů hudebních děl.

Trendem poslední doby, tedy digitalizací, a jejím vlivem na hudební dokumenty se zabývá další kapitola – „Hudebniny a digitalizace“. Tato část také seznamuje

čtenáře s možnostmi zaznamenání notového zápisu pomocí počítače a představuje mu některé notační programy.

V Závěru pak nastiňuji současný a možný budoucí stav hudebnin v naší společnosti. Zmiňuji se zde také o autorském zákonu a problémech, které v knihovnách vyvolává.

Text práce je doplněn čtenými přílohami, které obsahují přehledy, vysvětlení termínů, katalogizační záznamy konkrétních hudebnin a také obrazovou část.

Celkový rozsah bakalářské práce je 49 stran textu a 17 stran příloh. Seznam příloh a také seznam použité literatury jsou zařazeny na konec práce. Literatura je citovaná podle norem ISO 690 a ISO 690-2, záznamy jsou řazeny abecedně podle příjmení autora, příp. podle názvu dokumentu. Seznam literatury obsahuje 51 záznamů dokumentů. Citace v textu jsou pak uvedeny pomocí průběžných poznámek pod čarou.

Tato práce by nevznikla bez přispění dalších osob v mém okolí. Především to je vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Marcela Buřilová, které bych chtěla poděkovat za rady a připomínky, které mi poskytovala v celém průběhu psaní práce. Dále patří mé poděkování knihovně Hudební fakulty Akademie múzických umění v Praze a také hudebnímu oddělení Národní knihovny ČR, kde jsem získala četné zkušenosti i cenné materiály. A v neposlední řadě patří mé velké díky všem blízkým, kteří mě po celou dobu podporovali.

1. Úvod

Hudba doprovází lidstvo již od pradávna. Vždy byla prostředkem k vyjádření pocitů a myšlenek, napomáhala při práci, využívala se při odpočinku. Stejně jako další druhy umění se také hudba vyvinula naprosto bezprostředně u všech národů a podobně jako literární umění se již velmi záhy objevily první pokusy hudbu zaznamenat.

Vývoj hudebniny jako dokumentu, který obsahuje zaznamenanou hudbu, je tedy velmi dlouhý a prošel mnohými zvraty. Je poměrně těžké určit, v jakém stádiu se hudba a hudební gramotnost nachází v současné době. Je sice pravda, že hudba se s požadavky moderní doby vypořádala ze všech druhů umění snad nejlépe, na druhou stranu se však většinou jedná pouze o pasivní, konzumní vnímání hudby prostřednictvím zvukových nahrávek. Hudebniny jako jeden z prostředků pro vytváření hudby zůstávají v pozadí. Nebylo však tomu tak vždy.

O záměrném vytváření hudebních dokumentů a jejich ukládání můžeme v evropském měřítku mluvit již od středověku. Specializované soubory hudebnin i dalších hudebních materiálů vznikaly prakticky až do 18. století převážně jen z praktické činnosti souborů a institucí a zůstávaly také většinou na místě svého původního určení, tedy především v kostelech, kláštorech, na panovnických dvorech, šlechtických sídlech, školách atp. O jejich částečné uchování se zasloužily snahy církve zachovat kulturní tradice a také reprezentační zájmy aristokratických dvorů, v podstatě však byla záchrana těchto fondů spíše náhodou, poněvadž až do baroka se staré hudebniny s nástupem nového slohu odkládaly jako nepotřebné.

První projevy zájmu o hudební materiály jako dokumenty minulosti se objevují u některých skladatelů právě v 18. století. Novou éru však zahájily až společenské a ideologické proměny společnosti na konci 18. století. Likvidace klášterů a řady šlechtických kapel uvolnila tehdy ohromné množství starých hudebnin, vlna historismu pak vyvolala zájem o jejich uchování pro vědecký výzkum i praktické provozování. Rozvíjely se sbírky soukromníků, jejich iniciativu a později i samotné dokumenty začaly přebírat nově vznikající měšťanské hudební instituce a vzápětí také stát. Dokumenty se tak staly veřejně přístupné.

Můžeme říct, že to byla zlatá éra hudebnin. Obrozenecké snahy 19. století se soustředily mj. také na hudbu a její provozování. K základnímu vzdělání vyšších

vrstev patřil zpěv či hra na hudební nástroj, v domácnostech národně uvědomělých občanů se pořádaly malé koncerty i obyčejná posezení, při kterých se však také provozovala hudba. A k té byly zapotřebí hudebniny.

Takto se však bavila pouze společenská smetánka či vyšší třídy společnosti, prostý lid si nadále předával a uchovával hudbu pouze ústním podáním. Lidová hudba se sice stala inspirací pro mnohé skladatele, zejména u slovanských národů, neměla však na celkový hudební vývoj příliš velký vliv. To se podařilo až černošské hudbě ve Spojených státech amerických. Improvizace vycházející z černošských tradic byla v té době jedinou hudební formou založenou na tom, že nechce a nemůže být zaznamenána, a tuto svou vlastnost přenesla do nově vznikajícího hudebního stylu – jazzu. Ten se začal prosazovat na konci 19. století, za 1. světové války se dostal do západní Evropy a ve dvacátých letech také do tehdejšího Československa.¹

Během 2. světové války byly hudební fondy v některých zemích značně narušeny, k významnějším přesunům hudebnin pak došlo ještě poválečnými národnostními a politickými změnami ve střední Evropě. V druhé polovině 20. století vývoj hudby značně ovlivňovaly nové vymoženky společnosti a vědy, především elektronika. Ta sice způsobila, že se hudba stala mnohem rozšířenější, zároveň však odsoudila hudebniny k tomu, že jejich porozumění je dnes výsadou pouze nemnohých zájemců. Z hudby produkované se pomalu stává hudba reprodukováná.²

Zde však jde o posun celé společnosti směrem ke konzumnímu způsobu života, který je mnohem pohodlnější, ale také mnohem méně zábavný a inspirativní. Mnohdy slýcháme knihovníky si stěžovat, že se především dětská čtenářská obec zmenšuje. Je to trend posledních několika let. Také hudební knihovny se s tímto musí vypořádat, jejich výhodou jsou však stále oblíbenější zvukové nosiče. Fondy hudebnin jsou dnes zaměřeny především na ten menší počet hudebníků, kteří stále mají zájem hudbu vytvářet.

---

¹ VYSLOUŽIL, J., *Hudební slovník pro každého*, s. 134.

² *Hudební věda*, s. 898-899.

2. Charakteristika hudebnin

2.1. Definice a vymezení pojmu – problém terminologie

Hudebnina je speciální druh dokumentu, který se vyskytuje především ve fondech hudebních knihoven a hudebních oddělení knihoven. Ačkoliv se jedná o druh dokumentů poměrně starý a dosti používaný, odborná terminologie dosud není v literatuře ani v praxi zcela sjednocena. V první řadě se dostatečně nerozlišují pojmy „hudebnina“, který v sobě zahrnuje dokumenty rukopisné i tištěné, a „tištěná hudebnina“. Některé prameny, např. Mezinárodní standardní bibliografický popis pro tištěné hudebniny ISBD(PM), dokonce uvádějí oba termíny, ačkoliv jde zjevně o pojem nadřazený a druhý jemu podřazený.

Jednotlivé prameny definují pojmy takto:

hudebnina (music, sheet music)

- Dokument s písemným (grafickým) zobrazením záznamu hudebního díla; základním prostředkem záznamu je notové písmo, zařazen však může být i běžný text.³
- Tiskové vydání notového zápisu hudebního díla nebo většího počtu drobnějších hudebních děl.⁴

hudebniny

- Tištěný notový zápis vydaný bez desek, který může i nemusí být tištěn na oddělených listech.⁵
- Rukopisy a tisky, jejichž podstatnou část tvoří hudební skladba, zaznamenaná hudebním písmem (notami), a u nichž slovní doprovod, vyskytuje-li se, je rázu jen průvodního.⁶

tištěná hudebnina (printed music)

³ MATUŠÍK, Z., Hudebnina, in *KTD*. Převzato z HLAVATÁ, E., *Informační prameny*, s. 49.

⁴ DAM, V.; PAZDÍREK, D., *Hudebniny*, s. 11.

⁵ ČSN ISO 5127 (01 0162), *Informace a dokumentace*, s. 36.

⁶ *Příruční slovník naučný*, s. 167.

- Tištěný dokument, jehož základním obsahem je prezentace hudby, zejména formou notového zápisu.⁷
- Dokument, jehož základním obsahem je notový zápis hudebního díla.⁸

hudebnina, tištěná hudebnina (Printed music publication)

- Hudebnina v tištěné podobě, reprodukována tiskem, fotokopírováním, ofsetem atd. Hudebniny zahrnují hudbu určenou k interpretaci, výuce, studiu a faksimile hudebních rukopisů.⁹

Z uvedených výkladů je zřejmé, že při definování termínu „hudebnina“, „hudebniny“ či „tištěná hudebnina“ jde především o hudební dílo, tedy obsah dokumentu, a notové písmo, tedy formu zápisu. To, jestli dokument obsahuje také běžný text, již není důležité, protože ten má vždy jen podřadnou úlohu.

Pokusíme-li se tedy o souhrnnou definici termínu „hudebnina“ (nikoli „tištěná hudebnina“), vyjde nám, že se jedná o grafické zobrazení hudebního díla prostřednictvím notového písma (rukopisného i tištěného), které může být doplněno běžným textem.

Kromě těchto termínů se však pro tento speciální druh dokumentů používají v praxi v českém prostředí i další pojmenování:

- noty – termín používaný spíše laickými uživateli; vychází z písma, kterým je dokument napsán a které je pro něj typické
- notový dokument – podobný výraz, bere však v úvahu, že se jedná skutečně o dokument, nikoli o písmo
- notový materiál – ekvivalent předchozího pojmu, termín „material“ je spíše používán v zahraničí
- hudební dokument – pojem vycházející, stejně jako „hudebnina“, z obsahu dokumentu a z přídavného jména „hudební“

Také v jiných jazycích však není terminologie sjednocena. Dokazují to např. různé výrazy v angličtině (dokonce dva výrazy, „music“ a „sheet music“,

⁷ MATUŠÍK, Z., Tištěná hudebnina, in *KTD*. Převzato z ČSN ISO 9707 (01 0175), *Dokumentace a informace*, s. 8.

⁸ ČSN ISO 2789 (01 0176), *Dokumentace a informace*, s. 7.

⁹ *ISBD(PM)*, s. 13.

pro hudebniny). Německý jazyk používá termínu „Musikalien“, který kromě notových tištěných i rukopisných záznamů hudby označuje také spisy o hudbě, hudební nástroje a jejich příslušenství atd. (podobný rozsah má i české slovo „muzikálie“ odvozené od německého výrazu).¹⁰ Francouzský výraz „musique“ znamená kromě hudebnin a not také „hudba“ či „kapela“ (např. ČSN ISO 5127 proto uvádí jako francouzský překlad hesla „hudebniny“ termín „feuilles de musique“, doslova „listy papíru s hudbou“).¹¹

2.2. Historie hudebnin

Historie hudebních dokumentů je pevně svázána s vývojem hudebního písma jako prostředku zaznamenání a vyjádření hudby. Písemně zaznamenat hudbu se člověk snažil odedávna. Brzy se totiž ukázalo, že lidská paměť není schopna zachytit a zapamatovat si všechny melodie a nápěvy v původním znění. Hudební písmo se proto stalo jistou formou existence hudby. Dodnes sice existují národy, které žádné hudební písmo nepoužívají a melodie a hudební skladby se předávají pouze ústním podáním z generace na generaci (orientální národy, Romové), nutnost zapamatovat si velké množství již vzniklých melodií však způsobuje, že nemohou vzniknout nové a hudba těchto národů se proto příliš nerozvíjí.¹² Evropské národy se oproti tomu snažily vytvořit písmo schopné zachytit hudbu již velmi záhy. Vlastní důvod nejstarších pokusů o vytvoření notového písma sice není zcela objasněn, pravděpodobně však mělo sloužit k zachycení melodie a rytmu starých obřadových zpěvů.¹³

2.2.1. Vývoj notového písma

Přesná doba vzniku hudebního písma není známa. První zmínky o zaznamenávání melodie v kultuře starověkého Řecka, ze které vychází i dnes používaná notace, máme sice již ze 6. století před n. l., nevíme však o tom nic bližšího. Číňané a Indové používali sice také notové písmo, neví se však, jestli bylo

¹⁰ *Slovník české hudební kultury*, s. 347.

¹¹ ČSN ISO 5127 (01 0162), *Informace a dokumentace*, s. 36.

¹² RYBARIČ, R., *Vývoj evropského notopisu*, s. 7.

¹³ HOLZKNECHT, V.; POŠ, V., *Kniha o hudbě*, s. 28.

starší než řecké, i když je to pravděpodobné, a je také pravděpodobné, že byl princip hudební notace do Řecka z Číny a Indie přenesen.¹⁴

Starověcí Řekové používali dvě notové soustavy, od dnešního notového písma se však obě značně lišily. Starší instrumentální notace sloužila k záznamu nástrojové hudby. Používala při tom písmena řecké abecedy, kterými vyznačovala prstokladové hmaty na tehdy velmi populárním nástroji kitharis. Mladší notace využívala také písmena, avšak k zápisu vokální hudby (zpívané lidským hlasem). Nad písmeny byla dokonce znaménka vyjadřující rytmus skladby, tedy délku jednotlivých tónů. Obě notové soustavy jsou podle způsobu zapisování písmeny nazývány písmenné notace, pro záznam a interpretaci živé hudby však nebyly pro svoji nepřehlednost příliš vhodné.¹⁵

Přehlednější a praktičtější byla středověká neumová notace (z řeckého neuma = pokyn). V byzantské hudbě se objevila v 8. století, od 9. století pak byla přejímána a zdokonalována západní římsko-katolickou církví (nejstarší památky zachycující neumové písmo byly nalezeny ve švýcarském klášteře St. Gallen a pocházejí z roku 859).¹⁶ Na české půdě se poprvé objevila až ve 13. století v liturgických knihách.¹⁷ Jednalo se o soustavu grafických znaků (neum) zaznamenávajících pohyb sbormistrovy či dirigentovy ruky. Ta vyjadřovala pohyb melodie. Neumy proto zachycovaly pouze melodii, nikoli rytmus. Psaly se nad text nápěvu. Neumová notace byla používána v celé západní Evropě a podle míst používání se rozlišují neumy latinské, italské, provensálské, francké, německé, španělské a irské.¹⁸

Neumová notace však nebyla schopna zaznamenat přesnou výšku jednotlivých tónů. To bylo umožněno až vytvořením soustavy vodorovných linek, tzv. notové osnovy, na přelomu 10. a 11. století. Původně se jednalo pouze o jednu linku, postupně však byl jejich počet rozšířen až na čtyři linky, kde se ustálil především díky benediktinskému mnichu Guidovi z Arezza (asi 990-1050). Guido z Arezza psal noty nejen na linky, ale nově také do mezer mezi nimi. Vytvořil tak pevný základ modernímu notovému písmu. Pátá linka byla k původním čtyřem přidána až ve 13. století a byla používána výhradně k zaznamenávání světské hudby.

Z dřívějšího menšího počtu linek však byly zachovány barvy dvou linek, které měly napomáhat při orientaci oka pěvce. Jednalo se o první (zelenou či žlutou) a třetí

¹⁴ ZELINGR, I., *Notografie*, s. 9.

¹⁵ HOLZKNECHT, V.; POŠ, V., *Knih o hudbě*, s. 28-29.

¹⁶ HOLZKNECHT, V.; POŠ, V., *Knih o hudbě*, s. 30.

¹⁷ VYSLOUŽIL, J., *Hudební slovník pro každého*, s. 198-199.

¹⁸ ZELINGR, I., *Notografie*, s. 9.

(červenou) linku shora. Na začátku těchto linek byla písmena C (první linka) nebo F (třetí linka), která naznačovala, že na těchto linkách se nachází právě nota C či F, a z kterých vznikly dnešní notové klíče (houslový klíč G se začal všeobecně používat až v 16. století). Nové písmo bylo odvozeno z neumového písma. Tvar hlaviček not závisel na způsobu držení seříznutého pera – v Itálii měly tvar čtverce, v Německu kosočtverce.

Vývoj této tzv. chorální notace pokračoval až do 15. století a postupně se vytvořily tři hlavní typy písma: nota romana pro románské země (hlavně Itálii a Francii), gotická notace pro Německo a jemu přilehlé země a rombická notace, která se používala v našich zemích. Dalším společným prvkem chorální a neumové notace byla absence vyjádření rytmu skladby.

Ke změně došlo při rozvoji vícehlasu, kdy bylo nutné zaznamenat kromě výšky not také jejich délku, tedy rytmus. Nejstarší pokus pochází z roku 1225, kdy dominikánský mnich Hieronymus de Moravia seskupoval noty v celky a podle toho, kolik not takto spojil a jaké tímto způsobem vznikly znaky, rozlišoval tzv. modus skladby (latinské modus = míra). Takto vznikla modální notace, která se uplatňovala od 70. let 12. století do poloviny 13. století.

Dalším krokem k přesnému vyjádření rytmu skladby byla menzurální notace (13.-16. století). Notové znaky i pauzy tohoto písma nezávisle na okolních notách udávaly svou rytmickou hodnotu. Zprvu se psaly plné znaky jedním tahem rákosového pera, tzv. černá notace, později (15. a 16. století) se začaly psát znaky prázdné, tzv. bílá notace. Černá notace se začala používat pro noty kratší doby, bílá notace pro noty delší.¹⁹

Menzurální notací se však zaznamenávala především vokální hudba. Pro nástroje schopné předvádět vícehlasou hudbu (varhany, cembalo, loutna, harfa, starší typy viol; pro různé typy kytary, harmoniky a citery dodnes) vznikla tzv. tabulatura (z latinského tabula = tabule či přeneseně list, na který se psaly noty). Tabulatury na rozdíl od běžného notového písma označovaly úhozy na klávesách, popř. hmaty u strunných nástrojů. První tabulatury vznikly v polovině 14. století, jejich rozšíření v 16. století souviselo s pokusy o nototisk.²⁰

Primární notací renesanční a barokní hudby byla stále menzurální notace, která se však začala kolem roku 1600 postupně zjednodušovat. Hlavní snahou totiž bylo

¹⁹ HOLZKNECHT, V.; POŠ, V., *Kniha o hudbě*, s. 31-35.

²⁰ VYSLOUŽIL, J., *Hudební slovník pro každého*, s. 289.

vytvořit jednoduchý a lehký srozumitelný záznam hudebního díla, který by byl snadno upotřebitelný v praxi. Poté, co byly později zavedeny i taktové čáry, které umožnily změnu zapisování a chápání rytmu, se začal tehdejší notopis velice podobat moderní notaci používané dnes.

V 18. století došlo k velkému posunu k moderní notaci – hranatý tvar not byl nahrazen tvarem kulatým. O století později se pak začaly obecně používat houslový a basový klíč ve vokálních partech.

Ve vývoji notopisu je nutné zmínit ještě experimentální typy notace, které se značně liší od běžného moderního typu notace a které vznikly jako důsledek radikálních změn ve vyjadřovacích prostředcích hudby v 2. polovině 20. století. Proto se většinou používají jen pro určitý druh hudby (např. elektroakustickou). Experimentální typy notace mají různou podobu, mohou navazovat na běžnou moderní notaci nebo s ní souviset pouze okrajově. Ačkoliv není pravděpodobné, že by ji překonaly, mohou ji obohatit o řadu nových prvků.²¹

2.2.2. Vývoj hudebního dokumentu

Hudební dokument prošel podobným vývojem jako kniha. Z období starověku byly objeveny záznamy hudebních děl na hliněných destičkách (např. sumerský mýtus, kolem 2800 před n. l.), stěnách (Delfy, 2. století před n. l.), náhrobních kamenech či papyrusových svtcích.²²

Také ve středověku vznikaly v kláštřích kancionály ve formě bohatě zdobených rukopisných kodexů. Noty byly psány a opisovány zejména v klášterních scriptoriích kleriky, členy kostelních sborů. Postupem času pak přešlo opisování i do rukou necírkevních písařů, kantorů či kopistů (přepisovatelů, opisovatelů) v orchestrech (zejm. na panovnických dvorech). Rozdílem oproti knihám byl často větší formát hudebnin, který sloužil k tomu, aby se hudebníci či zpěváci vyznali v celé skladbě a později v případě vícehlasu mohli studovat party všech nástrojů či hlasů. Další odlišností (a to do dnešní doby, stejně jako v případě velikosti dokumentů) je to, že hudebninu často tvoří soubor více jednotlivých dokumentů, např. partitura a několik jednotlivých rozepsaných hlasů. Navenek však tento soubor vystupuje jako dokument jediný. Tato forma hudebnin se od středověku prakticky nezměnila.

²¹ RYBARIČ, R., *Vývoj evropského notopisu*, s. 15-16.

²² KADUCH, M., *Historická ortografie evropské hudby*, s. 11.

Přibližně až do 2. poloviny 15. století byl tedy nejdůležitějším článkem při rozšiřování hudebních děl písař not – kopista (scriptor). V období baroka patřilo opisování not k povinnostem hudebníků, zvláště kapelníků, a hojně byly také opisovačské dílny. V této profesi působil mnoho známých hudebníků a skladatelů – příslušníci Bachovské dynastie, Joseph Haydn, Wolfgang Amadeus Mozart, Henry Purcell, Richard Wagner – i pozdější nakladatelé. Snaha o odstranění obtížného, pomalého a drahého opisování, spolu s touhou po získání libovolného množství exemplářů, vedla, stejně jako v případě knih, k vynalezení nototisku.²³

K prvním pokusům o tisk hudebních děl došlo brzy po vynalezení knihtisku a podobně jako knihtiskaři byli původně i tiskaři not současně také nakladateli svých děl (samostatní hudební nakladatelé se objevovali až od 2. poloviny 18. století). Hned v počátcích rozvoje knihtisku museli tiskaři řešit problém tisku některých speciálních písemností, jako jsou liturgické knihy, traktáty o hudbě, literární díla s připojenými zpěvy apod. Po roce 1500 se začaly ve stále větší míře tisknout i notové záznamy vlastního vokálního a instrumentálního repertoáru a tištěné hudebniny se stávaly významným tržním artiklem. Vynalezení nototisku mělo proto velký vliv na vzrůst záliby v hudebním umění.

Vynálezci tisku not však byli oproti vynálezům knihtisku vázáni notovou osnovou a velkým množstvím hudebních znamének a znaků. Nejstarší notové tisky proto kombinovaly tiskařskou techniku a ruční dopisování linek notové osnovy, pokud byly vysázeny hlavičky not, či naopak not v případě vytištění osnovy s textem. Brzy se při této technice začala používat notová razítka, takže se noty ručně tiskly. Někdy se používalo také dvojího či trojího tisku (pro text, osnovy a noty vždy zvlášť).

První tištěné hudebniny vznikly v 70. letech 15. století právě touto technikou. Vůbec prvním tiskařem byl Konrád Fyner, který roku 1473 vytiskl ve městě Esslingen ve Württenbersku teologický spis obsahující noty. Jeho pokračovateli byli Ulrich Hahn (Řím, 1476), Jörg Reyser (Würzburg, 1481) či Ottaviano Scotto (Benátky, 1481), ale teprve na konci 15. století vynalezl Ottaviano dei Petrucci způsob, jak tisknout noty pohyblivými typy (1498). Významný byl také vynález francouzského rytce Pierra Haultina z roku 1525, který vyrobil lité typy, u nichž nota obsahovala i část osnovy, takže bylo možné tisknout celý notový obraz najednou.

---

²³ SIGMUND, A., *Lexikon českých hudebních nakladatelů*, s. 8.

Typy tištěných not však nesledovaly zdokonalování psaných not, a proto také brzy nesplňovaly požadavky kladené na tisk not hudebníky. Snaha noty reformovat vedla až k tomu, že lipský tiskař Johann Gottlob Immanuel Breitkopf (1719-1794) rozložil roku 1754 notové znaky na několik částí (např. osminovou notu na hlavičku, nožičku a praporec), což umožnilo kromě vokální hudby sázet také tisk složitých partitur. Ačkoliv partitury se objevovaly již v 16. a 17. století (byly určeny zejména kapelníkům a varhaníkům), až do poloviny 19. století se většina děl pro více nástrojů vydávala v partech, ke kterým bylo přidáno tzv. *particello*.²⁴ To obsahovalo výtah z hlasů zachycující strukturu díla a nástupy hlasů. I dnes může *particello* sloužit jako základ, skica pro vypracování partitury.²⁵

Hlavně v 19. století se centrem nototisku stalo Lipsko. Tak neuvěřitelná koncentrace tiskařů, nakladatelů, rytců a knihařů neměla na celém světě obdoby. Vystřídalo tak v tomto prvenství Benátky.

Sazba not však byla přes všechny vynálezy velice komplikovaná. Druhým způsobem tisku not byl tisk z kompaktních desek pořízených jednotlivě pro každou stránku hudebniny. Nejdříve se používaly dřevoryty (Boloňa, 1487), poté mědirytiny (Řím, 1586). Obratem však byl až začátek používání desek ze zinkové slitiny v Anglii roku 1724 (v Německu se pak používalo i slitin s olovem).

Nototisk do 18. století poměrně zobecněl, přesto však někteří hudebníci raději pracovali s rukopisy – zejména proto, že tištěné noty byly někdy špatně čitelné. Řada hudebních skladatelů si navíc svá díla vůbec nedávala tisknout z obavy před jejich zneužitím pirátskými vydavateli.²⁶

Litografie, vynález Aloise Senefeldra roku 1796, byla spíše způsobem ručním a uměleckým, vedla však k dalšímu tiskařskému vynálezu – k tisku přenosovému, ofsetu. Tímto způsobem se noty tisknou ve velké míře dodnes. Mohutný rozvoj techniky v posledních desetiletích přinesl další modernizaci tisku not – šlo především o rozvoj fotografie a rozšíření fotomateriálů.

Rozvoj tisku not však měl a má paradoxně negativní dopad na celkovou výrobu hudebnin. Různé velikosti hudebních publikací, komplikovaná montáž mnoha druhů sazby a především malé náklady způsobují, že se výroba hudebnin stala poměrně drahou záležitostí.

²⁴ RYBARIČ, R., *Vývoj európskeho notopisu*, s. 15.

²⁵ VYSLOUŽIL, J., *Hudební slovník pro každého*, s. 219.

²⁶ AINSLEY, R., *Encyklopedie klasické hudby*, s. 17.

Ve 20. století se objevily i další pokusy o tisk či psaní not (např. na speciálních psacích strojích), výsledky ale nejsou příliš uspokojivé. V posledních letech však značně pokročil vývoj počítačových programů pro sazbu not, které pravděpodobně budou převažovat i nadále.^{27; 28}

2.3. Typologie hudebnin

Stejně jako dokumenty obecně lze rozdělit podle mnoha atributů (např. podle formy vycházení, typu nosiče, stupně zpracování informace), je tomu tak i v případě hudebnin. Při vytváření typologie hudebnin se můžeme řídit hudebními či knihovnicko-informačními kritérii, nebo, možná lépe řečeno, obsahem či formou díla.

Je nutné si však uvědomit, že typologie hudebnin není v literatuře příliš ustálená. Prameny se sice shodují v základních typech, v detailních informacích se však značně rozcházejí. V následujícím výčtu se nebudu příliš zabývat hudebními kritérii, obsahem hudebního díla. Ačkoliv i ty sice mohou být využity v knihovnictví, jejich oborem působnosti je spíše hudební věda. Přesto bych zde uvedla některé příklady, jak lze hudebniny podle obsahu dělit:²⁹

- kritérium hudebního žánru
- kritérium hudební formy
- kritérium hudebního slohu, který dokument svým obsahem zastupuje
- kritérium původu hudebního obsahu
- kritérium určení dokumentu
- ...

Také knihovnicko-informační třídění však lze dále dělit podle mnoha kritérií. Řada z nich se neliší od kritérií pro typologii ostatních písemných dokumentů. Čím se však hudebniny na první pohled liší, je jejich formát. Ten se ustálil na těchto velikostech:³⁰

- velký kvart (v. 4°) = 34 × 27 cm

²⁷ *Slovník české hudební kultury*, s. 627.

²⁸ ZELINGR, I., *Notografie*, s. 11-16.

²⁹ MARUŠOVÁ, J., *Notový dokument, jeho typologie a zpracování*, s. 55-74.

³⁰ *Noty*, s. 7.

- malý kvart (m. 4°) = 31,2 × 23,8 cm – tzv. Bachův formát
- velký oktáv (v. 8°) = 28 × 19,5 cm – tzv. Pařížský formát
- malý oktáv (m. 8°) = 27 × 17 cm
- šestnáctěrka (16°) = 17 × 13,5 cm

Některé prameny však uvádějí i poněkud odlišné členění hudebnin (v závorkách je stanovena výška dokumentu):³¹

- základní třídění dokumentů:
  - malé (do 25 cm)
  - střední (25-35 cm)
  - velké (nad 35 cm)
- další třídění:
  - velký kvart (32 cm a více)
  - malý kvart (29-32 cm)
  - velká osmerka (20-29 cm)
  - rukopisy vyšší než 29 cm
  - rukopisy do 29 cm
  - listy

Další členění se již bude zabývat hudebninami z hlediska zápisu jednotlivých hlasů (jednotlivé typy jsou blíže definovány v Příloze č. 2 této práce). Zde především platí, že se prameny pojednávající o hudebninách značně liší. Takovéto rozdělení hudebních typů můžeme například nalézt v Anglo-amerických katalogizačních pravidlech AACR2R, v kapitole 5.5B. Rozsah popisné jednotky (včetně označení nosiče):³²

• partitura	score
• klavírní (instrumentální) výtah	condensed score
• souhrnná notace	close score
• kapesní (studijní) partitura	miniature score
• řídicí hlas	piano [violin etc.] conductor part
• klavírní výtah s vokálními hlasy	vocal score
• klavírní verze	piano score

³¹ MARUŠOVÁ, J., *Notový dokument, jeho typologie a zpracování*, s. 55-74.

³² *Anglo-americká katalogizační pravidla*, s. 150.

- sborová partitura   chorus score
- hlas (part)   part

Anglo-americká katalogizační pravidla dále uvádějí, že je v případě nutnosti možné použít i další zvláštní výraz (např. sborový zpěvník, hlasová kniha). Velmi podobnou typologii jako v AACR2R pak můžeme nalézt také v Mezinárodním standardním bibliografickém popisu pro tištěné hudebniny ISBD(PM). Liší se pouze v některých detailech, přesto se zdá poněkud přijatelnější, mj. i proto, že je zde každý typ vysvětlen a popsán:³³

- partitura   score
- sborová partitura   chorus score
- souhrnná notace   close score
- klavírní (instrumentální) výtah   condensed score
- hlas   part(s)
- řídicí hlas   piano (violin etc.) conductor part
- studijní partitura   study score
- klavírní výtah vokálně
instrumentálního díla se separátními
zpěvními hlasy   vocal score

Kromě českých překladů výrazů v obou pravidlech můžeme nalézt také původní anglické termíny. Podobné rozdělení uvádí také anglická verze vícejazyčné internetové encyklopedie Wikipedia pod heslem Sheet music. Specifikem tohoto rozdělení je, že může být použito i pro skladby populární hudby, které se sice v hudebních knihovnách neobjevují v takovém množství jako skladby hudby klasické, přesto je zde však můžeme nalézt. Hlavním zdrojem těchto typů hudebnin je ale prostředí internetu:³⁴

- instrumental part
- vocal part
- full score

³³ *ISBD(PM)*, s. 73.

³⁴ In *Wikipedia*.

- miniature score
- study score
- piano score (piano reduction)
- vocal score (piano-vocal score)
  - choral score
  - organ score
  - vocal selections
- short score
- lead sheet
- chord chart

V neposlední řadě je vhodné uvést také typologii, kterou uvádí hudební oddělení Národní knihovny ČR ve svém pracovním materiálu Věcný popis hudebnin. Termíny jsou určeny pro pole Rejstříkový termín – žánr/forma (ve formátu MARC 21 pole 655). Zajímavé je, že tato typologie, podobně jako typologie jiných dokumentů, kombinuje typy vyjadřující formu a obsah dokumentu (např. alba skladeb a partitury). Celý seznam je dostupný na internetové stránce Národní knihovny ČR www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_vp_tab_hudzvukdok.htm nebo také v této práci v Příloze č. 3. Jedná se o seznam obsahující nejvíce výrazů (z uváděných zdrojů), řada termínů je však složena z několika obecnějších termínů. Zde uvádím pouze ty obecné výrazy, které se nevyskytují v jiných pramenech:³⁵

- alba skladeb
- faksimile hudebních materiálů
- grafické partitury
- konvoluty
- kritické zprávy
- multiformy
- orchestrální materiály
- particella
- rozmnožené rukopisy
- písňové texty

³⁵ Věcný popis hudebnin.

- sborové materiály
- tabulatury
- vokální partitury
- zpěvníky

Ze všech uvedených typologií je zřejmé, že každá byla vytvořena pro jiné účely, a proto se značně liší. Některé jsou obecnější, jiné uvádějí i podrobné členění. Základní typy se však ve všech rozděleních opakují a vycházejí ze dvou kritérií – jedná-li se o zápis instrumentální či vokální skladby a pro kolik nástrojů či hlasů je tato skladba určena. S typem hudebniny pak v některých případech souvisí také již dříve uváděný formát. Zatímco některé typy se mohou objevovat v různých formátech (např. sborová partitura, zpěvníky), jiné se vydávají pouze v jedné velikosti, protože jinak by ztratily svůj účel (např. kapesní partitury sloužící výhradně ke studijním účelům).

3. Hudebniny ve fondech knihoven

3.1. Akvizice

Všeobecně se způsob akvizičních činností odvíjí od typu instituce, ve které jsou vykonávány. Akvizice dokumentů probíhá s ohledem na funkce, které knihovna plní – může se jednat např. o shromažďování národní či regionální produkce. Dalším důležitým faktorem při doplňování fondu je jeho konkrétní tematické zaměření a v neposlední řadě také potřeby čtenářů. Nejinak je tomu i v institucích, které shromažďují a zpřístupňují hudebniny. Můžeme je rozdělit do několika kategorií:³⁶

Hudební oddělení ve veřejných a vědeckých knihovnách

Součástí veřejných či vědeckých knihoven, ať už národních, státních, zemských, krajských, městských či univerzitních, často bývají samostatná hudební oddělení, která nezávisle na zaštiťující instituci provádějí individuálně vlastní knihovnické činnosti včetně akvizice. Proto se těmto hudebním oddělením také někdy říká „knihovny v knihovnách“. Vzhledem k širokému spektru uživatelů těchto institucí mají jejich fondy nejširší možný rozsah a lze v nich nalézt hudebniny různých historických stylů, směrů a žánrů.

Samostatné hudební knihovny při vysokých hudebních školách a konzervatořích

Hlavní funkcí těchto knihoven je zabezpečit pedagogický proces na školách, kde se vyučuje v převážné míře klasická hudba. Z tematického hlediska jsou proto jejich fondy poměrně úzce zaměřené. Na druhou stranu však tyto knihovny často shromažďují absolventské práce studentů, jejichž součástí mohou být také notové materiály zachycující hudební skladby těchto studentů. Ty tedy pochopitelně nenalezneme v žádné jiné knihovně. Další funkcí hudebních knihoven při vysokých hudebních školách a konzervatořích je navíc školní provozovací praxe, kvůli které knihovny schraňují partitury, orchestrální materiály, klavírní výtahy, instrumentální a pěvecké party i další typy těchto speciálních dokumentů.

³⁶ podle PETRÁŠKOVÁ, Z.; BORKOVÁ, H.; HAVLÍČKOVÁ, K., Hudební knihovny – správci speciálních fondů, s. 396-397.

Archivy orchestrů, hudebních divadel a rozhlasů

Tyto archivy slouží především interním zájmům institucí (provozovacím i nahrávacím činnostem), jsou tedy pro běžné uživatele většinou nepřístupné. Mohli bychom zde nicméně nalézt převážně orchestrální materiály tematicky také zaměřené spíše na klasickou hudbu.

Hudební muzea

Hudební muzea shromažďují klasické sbírky hudebních notových materiálů sloužící hlavně k badatelským účelům. Často je skladba těchto materiálů závislá na konkrétním zaměření muzea.

Knihovny a instituty věnující se výzkumu hudební kultury určitého regionu, epochy nebo určitému skladateli

Tyto knihovny a instituty shromažďují vše, co se týká konkrétně vymezeného zaměření (známý je např. Institut Bohuslava Martinů). Vlastní proto např. řadu různých vydání jednoho autorova díla.

Specializované knihovny při hudebně-vědných ústavech

Těmito ústavy jsou myšleny nejen oddělení vědeckých institucí, jakou je např. Akademie věd, ale také katedry a ústavy hudební vědy na vysokých školách. Akvizice je zde zaměřena na výzkum, kterému se ústav aktuálně věnuje (většinu fondů tvoří historické materiály), právě ve fondech knihoven vysokých škol však můžeme nalézt také dokumenty potřebné pro výuku.

Akvizice v hudebních knihovnách a hudebních odděleních knihoven se tedy v mnohém podobá akviziční činnosti běžných knihoven. Především mají společné čtyři způsoby akvizice – výměna, dar, nákup a povinný výtisk.

Výměna

K získávání dokumentů tímto způsobem dnes dochází již jen velmi ojediněle.

Dar

Řada hudebních knihoven získává část svých fondů prostřednictvím darů od individuálních i institucionálních dárců. Není také výjimkou, že je knihovně odkázána celá pozůstalost po hudebním skladateli či pedagogovi. Může se však stát, že darované dokumenty neodpovídají tematickému profilování fondu knihovny nebo se také může jednat o multiplikáty.

Nákup

Naprostá většina hudebnin je do hudebních knihoven získávána formou nákupu. Knihovna tak může nejlépe reagovat na aktuální nabídku trhu, požadavky čtenářů a potřeby knihovny. Využívá přitom řadu tištěných i elektronických informačních zdrojů a také objednávky jsou často realizovány elektronicky:

- katalogy a internetové stránky vydavatelů a distributorů, nabídkové seznamy, aktuální letáky a další podobné zdroje nejlépe informují o aktuálně vydávané produkci
- souborné katalogy a národní bibliografie, které mají spíše informativní charakter o tom, že hudebnina existuje
- recenzní rubriky a přehledy hudebních dokumentů v odborných periodikách s hudební tematikou.

Nákup je sice nejvyužívanějším a pro tematické profilování fondu nejvhodnějším způsobem získávání dokumentů, má však samozřejmě i svá úskalí. Především to je cena hudebnin, mnohdy i několikanásobně vyšší než cena knih, a finanční možnosti hudebních knihoven, které brání tomu, aby byl fond podle svých priorit úplný a knihovna tak uživatelům nabízela ty nejlepší služby.

Povinný výtisk

Prostřednictvím povinného výtisku získávají hudebniny jen knihovny, které na to mají právo. V celostátním měřítku určuje tyto knihovny Zákon č. 37/1995 o neperiodických publikacích.³⁷ Podle tohoto zákona získává dvě publikace Národní knihovna České republiky a po jedné publikaci Moravská zemská knihovna v Brně a Státní vědecká knihovna v Olomouci. Jeden regionální povinný výtisk získává také regionálně příslušná státní vědecká knihovna. Pro tyto knihovny se pak povinný výtisk často stává jediným zdrojem pro získávání hudebnin vydávaných na českém

---

³⁷ Česko. Zákon č. 37 ze dne 8. února 1995 o neperiodických publikacích.

území. Dalším vybraným knihovnám jsou vydavatelé povinni své publikace alespoň nabídnout ke koupi a tím je tedy i informovat, že byly hudebniny vydány.

Některé hudební knihovny, které nemají právo celostátního či regionálního povinného výtisku, však mohou zdarma získávat dokumenty od vydavatelů a nakladatelů, kteří jsou s knihovnami institucionálně spojeni. Příkladem toho může být knihovna Hudební fakulty Akademie múzických umění, která má právo „povinného výtisku“ od Nakladatelství AMU.

Akviziční činnosti ve všech knihovnách vyžadují po akvizičních pracovnících dokonalou znalost fondu instituce, uživatelských potřeb a knižního trhu. V oblasti hudby jsou však na knihovníky kladeny také nároky na znalosti hudební historie, orientace v různých interpretacích a vydáních děl určitých autorů. Proto akvizici v hudebních knihovnách a hudebních odděleních často vedle vedoucích provádějí také muzikologové.

3.1.1. Hudební nakladatelé

Nakladatelská činnost souvisela již od počátku s tiskařskou profesí, a to i v oblasti hudebního nakladatelství. Ačkoliv se hudební nakladatel objevuje ojediněle jako samostatný obor lidské činnosti již v dobách prvních nototisků (mezi nejstarší patří nakladatelé italské, německé, francouzské a anglické), největší rozmach a slávu přineslo tomuto oboru především až 18. a 19. století, kdy se zrodilo mnoho významných nakladatelských domů, z nichž některé existují dodnes. Mnoho nakladatelů v historii ovšem provozovalo vydávání hudebnin pouze jako jednu ze svých činností (vedle tisku knih, časopisů, rytin, grafiky, map, kalendářů a jiného papírového zboží), souběžně s prodejem příbuzného sortimentu (papírnické zboží, sortimentní prodej strun a hudebních nástrojů), případně vedle výroby nástrojů (např. stavitel klavírů Ignaz Pleyel v Paříži). Ke specializaci na hudebniny došlo postupně a zvolna.

Průkopnickými centry nakladatelského podnikání v historii se stala především dvě evropská města – v 16. století v době renesance Benátky a později, hlavně v 19. století, Lipsko. Od počátku 19. století se počet nakladatelů rychle zvyšoval, byly a jsou jich dodnes desetitisíce. Skutečně evropského či světového významu však dosahují jen málokteří.

V českých zemích byl rozvoj nakladatelské činnosti ovlivněn aktuální politickou situací, která radikálně omezila podmínky pro normální a nerušenou práci. Nejprve nadvláda habsburské monarchie v Rakousku-Uhersku, poté období druhé světové války a protektorátu Čechy a Morava a nakonec komunistická diktatura řízená z Moskvy způsobily, že svobodně mohli hudební nakladatelé působit necelých třicet let. Navíc již od počátku odolávali čeští nakladatelé drtivé konkurenci nakladatelů německých.

Současný stav českého hudebního nakladatelství byl zásadně ovlivněn rokem 1949, kdy vyšel Zákon o vydávání a rozšiřování knih, hudebnin a jiných neperiodických publikací, který likvidoval všechny soukromé nakladatele. Česká hudba se tak dostala do mezinárodní izolace, která stále nese důsledky. Po roce 1989 sice vznikla řada nových soukromých hudebních nakladatelství, z těch významných, působících před rokem 1949, však nebylo obnoveno žádné.³⁸

Následující přehled představuje současná přední česká a světová hudební nakladatelství, jejichž produkce hudebnin nejčastěji bývá součástí fondů hudebních knihoven (především těch českých). Kromě aktuálně vydávaných dokumentů však v těchto fondech můžeme nalézt velké množství publikací již neexistujících nakladatelství. I tyto publikace se stávají předmětem akvizice, např. zásluhou darů.

ČESKÁ HUDEBNÍ NAKLADATELSTVÍ:

Editio Supraphon

Dnes již toto hudební nakladatelství sice jako samostatné neexistuje, přesto však v historii bylo nejvýznamnějším vydavatelem hudebnin v českých zemích. Státní monopol Supraphonu začal po likvidaci všech soukromých hudebních nakladatelství v ČSR. Jeho ediční základnou se staly právě znárodněné velké hudební podniky (Hudební matice, F. A. Urbánek, Hoffmanna vdova, Melantrich). Název nakladatelství se často měnil, až se ustálil na pojmenování Supraphon.

Supraphon tvořila řada menších podniků – kromě Editia Supraphon, které vydávalo hudebniny, se ještě jednalo o gramofonové závody a výzkumný ústav. Editio Supraphon byl řadu let jediným hudebně-nakladatelským podnikem u nás a jeho produkce byla obrovská i v celosvětovém měřítku. S výjimkou části soudobých žijících skladatelů, kteří byli vydáváni spíše v Pantonu, zde vycházela díla téměř všech domácích a mnoha světových autorů. Dominovaly přitom velké ediční celky –

³⁸ SIGMUND, A., *Lexikon českých hudebních nakladatelů*, s. 7-14.

souborná vydání velikánů české hudby (zejm. A. Dvořáka). Navazovalo se také na rozpracované edice zlikvidovaných nakladatelství.

Po roce 1989 došlo k rozdělení podniku na vydavatelství Supraphon (vydávající gramodesky) a nakladatelství Editio Supraphon. Nakladatelství pak skončilo v rukách německého hudebního nakladatelství Bärenreiter, jehož součástí je dodnes.

Panton

www.panton.cz

Nakladatelství Panton vzniklo v roce 1958 jako nakladatelství Svazu československých skladatelů, k postupnému rozšiřování edic však došlo zejména až po propojení Pantonu s Českým hudebním fondem, který dodnes sídlí v budově Hudební matice Umělecké besedy v Besední ulici č. 3 v Praze na Malé Straně. Nakladatelství Panton si vlastní budovu pořídilo až koncem 80. let v Radlické 99, Praha 5.

Hlavním úkolem nakladatelství bylo od počátku vydávání soudobých českých a slovenských skladatelů. Řada z nich také v nakladatelství pracovala, což umožnilo vydávat některé velmi cenné skladby. V roce 1964 vyšel první katalog hudebnin a knih, roku 1966 začal Panton v uvolněnějším období Pražského jara s produkcí gramofonových desek, která postupně mnohokrát převýšila objem a hospodářský význam produkce nakladatelské. Tímto činem Panton ukončil monopol do té doby jediného výrobce gramofonových desek Supraphonu.

Žánrová skladba vydávaných titulů byla různorodá. Mezi vydávanými hudebninami sice převažovala klasická hudba, gramofonové desky však obsahovaly i beat, folk a trampské písně. Rok 1989 znamenal v historii nakladatelství zlom a postupné upadání. V letech 1994-1995 bylo samostatnou společností s ručením omezeným, v následujících letech pak došlo k typickému rozštěpení archivu nahrávek a nakladatelských práv. Nahrávky (u nichž byla zachována značka Panton) skončily ve vlastnictví Bonton Music a.s., nakladatelská práva a hudebniny převzalo německé hudební nakladatelství Schott Musik International GmbH Mainz. Společnost Schott Music Panton zde jako dceřiná společnost vznikla v roce 1998. Kromě prodávání hudebnin se zabývá také půjčováním notových materiálů nakladatelství Shott a Universal Edition Wien.

Český rozhlas

www.rozhlas.cz/nakladatelstvi/portal

Hudební nakladatelství Českého rozhlasu vzniklo v roce 2001. Jeho cílem je především vydávání děl, která jsou součástí nové výroby některé ze stanic, nebo symfonického orchestru Českého rozhlasu SOČR. Dalšími do budoucna plánovanými aktivitami jsou:

- zpřístupňování děl autorů generace meziválečné a poválečné (především těch, kteří měli blízký vztah k Radiojournalu)
- vydávání a zpřístupňování děl, které jsou součástí historických sbírek
- uvádění premiér renomovaných soudobých autorů
- propagování a vydávání hudebních děl mladých a talentovaných autorů

Hudební nakladatelství sídlí v budově Českého rozhlasu, Římská 13, Praha 2.

Další česká hudební nakladatelství:

- AMOS Editio (www.amoseditio.cz) – vzniklo v Praze koncem roku 2000 jako součást skupiny společností AMOS (kromě nakladatelství zahrnuje také typografická studia a obchodní společnosti). V katalogu převažuje česká hudba 18. – 21. století, především skladby komorní a díla s instruktivním zaměřením.
- ARED – jedno z prvních nakladatelství založených po roce 1989. Majitelem je Jindřich Klindera (Libčice nad Vltavou), nakladatelství se zaměřuje na noty přednesových skladeb
- Editio Moravia (www.editiomoravia.cz) – založeno roku 1990. V jeho produkci je zastoupena hudba populární i vážná, nezávisle i ve spolupráci s Universal Edition Wien vydává díla Leoše Janáčka. Je hlavním organizátorem festivalu Janáček a Luhačovice.
- Nela – brněnské nakladatelství Ladislava Němce zaměřené na instruktivní, zábavnou hudební literaturu, chrámové skladby a dechovou hudbu.
- Spectrum (www.volny.cz/musacra) – pražské nakladatelství vydávající hudební díla českých i zahraničních skladatelů, zejm. duchovní hudby.
- Steranka (dechovka.cz/steranka/steranka_c.htm) – „Hudební nakladatelství a produkce“ Michala Steranky (Křižanovice u Bučovic). Vydává dechovou hudbu pro malá obsazení, především moravských autorů.

ZAHRANIČNÍ HUDEBNÍ NAKLADATELSTVÍ:

Bärenreiter (Kassel, Německo)

www.baerenreiter.com, pražská pobočka www.sheetmusic.cz

Nakladatelství vzniklo v roce 1923 v Kasselu, dnes však patří mezi největší vydavatele klasické hudby na světě a jeho pobočky můžeme nalézt kromě Prahy také v Baselu, Londýně a New Yorku. Těžištěm edice jsou především kompletní ediční celky. V dobách komunistického režimu v českých zemích prodávalo originální hudebniny Editia Supraphon a Pantonu v zahraničí. Spolupráce s Editiem Supraphon trvala dlouhou řadu let (katalogy Bärenreitera uváděly celé ediční řady Editia Supraphon), až se Bärenreiteru podařilo převzít české nakladatelství. Dnes tedy v České republice existuje dceřiná společnost Bärenreiter Editio Praha, která je výhradním zástupcem produkce celé skupiny pro střední a východní Evropu a vedle své vlastní zastupuje i produkci některých dalších zahraničních nakladatelů.

Breitkopf & Härtel (Lipsko, Německo)

www.breitkopf.com/home.php

Nejstarší německé nakladatelství bylo založeno v roce 1719 a podle svého zakladatele se původně jmenovalo pouze Breitkopf. V 18. století se z něj stalo jedno z nejvýznamnějších nakladatelství vůbec, prosazovalo nakladatelské právo, boj proti patiskům a především technickou reformu a vylepšování nototypografie. V Německu je proto tehdejší majitel nakladatelství Johann Gottlob Immanuel Breitkopf považován za zakladatele obchodu s hudebninami.

Na konci 18. století převzala nakladatelství rodina Härtel, od té doby se tedy firma jmenovala Breitkopf & Härtel. Za druhé světové války byla budova nakladatelství v Lipsku vybombardována. Po roce 1945 sice došlo k obnovení činnosti, velice záhy však byl podnik vyvlastněn komunistickým režimem. Dnes již opět patří původním majitelům.

Nakladatelství Breitkopf & Härtel má veliký význam pro akvizici všech hudebních knihoven. V minulosti vydávalo díla významných skladatelů (Bach, Beethoven, Chopin, Mozart, Liszt) a i dnes patří ke světovým nakladatelstvím. Vyšla zde také řada děl českých autorů.

Edition Peters (Lipsko, Německo)

www.edition-peters.com/home.php

Další z významných německých hudebních nakladatelství, tentokrát z roku 1800. Majitelé se zde často střídali, za druhé světové války bylo ničeno nacistickými zásahy i nálety spojeneckých letadel, za komunistického režimu pak vyvlastněno a znárodněno. Řadu let pak existovalo ve dvou paralelních formách – jedno v NDR jako VEB v Lipsku a jedno ve Frankfurtu. V roce 1993 bylo restituováno rodině posledních majitelů.

Nakladatelství má dnes v katalogu díla více než 700 autorů včetně těch nejznámějších (Bach, Beethoven, Haydn). Svůj katalog význačně rozšířilo i zakoupením dalších nakladatelství. Své pobočky má kromě dvou německých měst ještě v Londýně a New Yorku.

Shott (Mainz, Německo)

www.schott-music.com

Nakladatelství založil Bernard Shott v Mainzu v roce 1770 a to dodnes patří k nejvýznamnějším světovým podnikům. Záběr edice je obrovský – nakladatelství vydává díla od doby klasicismu a romantismu až po 20. století včetně zástupců dnešní nejmladší generace (nabízí také díla současných českých skladatelů). Nakladatelství rozšiřovalo svůj program i koupí dalších edic, mj. také českým Pantonem (v roce 1998). Od roku 2004 spolupracuje s hudebním nakladatelstvím Boosey & Hawkes.

Universal Edition (Vídeň, Rakousko)

www.universaledition.com/noflash_de.htm

Nakladatelství bylo založeno jako akciová společnost v roce 1901 třemi vídeňskými nakladateli. Počet děl, které od počátku nabízelo, rostl obrovským tempem a s tím spojený vysoký odbyt umožňoval také nízké ceny, vysokou redakční úroveň a tiskařskou kvalitu. Dnes Universal Edition nabízí díla minulých i současných skladatelů a je srovnatelné s nejlepšími nakladatelskými domy v Německu. Své pobočky má i v Londýně a New Yorku.

Další zahraniční hudební nakladatelství:

- **Artaria Editions** (www.artaria.com) – jedno z nejvýznamnějších vídeňských nakladatelství (kromě hudebnin od roku 1780 vydává i umělecké tisky a mapy), u něhož vycházela díla nej přednějších vídeňských autorů. Vyšla zde

i početná díla českých skladatelů. Nakladatelství bylo založeno roku 1765 v Mainzu, roku 1771 však přesídlilo do Vídně.

- Boosey & Hawkes (www.boosey.com) – mezinárodní hudební společnost s dlouhou historií. Vydává klasickou hudbu, ale také jazzová díla a filmovou a televizní hudbu. Vzniklo v roce 1930 sloučením dvou velkých rodin působících v hudebním průmyslu – Boosey & Company (působící od 60. let 18. století) a Hawkes & Son (založeno 1865). Působí v Londýně, New Yorku a Berlíně.
- Doblinger (www.doblinger-musikverlag.at/index.php) – nakladatelství pojmenované po Ludwigu Doblingerovi začínalo ve Vídni jako obchod s hudebninami v roce 1817. Nakladatelská činnost byla zahájena až v 70. letech 18. století. Vydává hudbu nejrůznějších žánrů (v katalogu má dnes 20 000 titulů).
- Eulenburg (www.eulenburg.de) – Ernst Eulenburg založil svůj podnik v Lipsku v roce 1874. Specializoval se na kapesní partitury komorních, orchestrálních a operních děl. Edici zakoupil po téměř stoleté samostatné existenci Schott.³⁹

3.2. Katalogizace

3.2.1. Unifikované názvy hudebních děl

Velkým problémem při katalogizaci hudebnin je jejich jednoznačná identifikace. Více než u jiných se právě u hudebních děl často stává, že jsou díla shodně pojmenována. Často je jejich jediným rozlišujícím prvkem jméno autora, někdy se však stává, že je shodně nazváno také několik děl jednoho autora. V tom případě je nutné všechna díla dostatečně odlišit a identifikovat a k tomu slouží unifikované názvy.

Unifikovaný název je „název obsahující nejznámější, konvenční, často až standardizovanou podobu názvu zpracovávaného dokumentu. U monografií usnadňuje přístup k záznamům jednoho díla, publikovaného pod různými názvy (variantní názvy, název originálu a překladu apod.) a v různých jazycích.“⁴⁰

³⁹ SIGMUND, A., *Lexikon českých hudebních nakladatelů*.

⁴⁰ VODIČKOVÁ, H., Unifikovaný název, in *KTD*.

„Tvorba unifikovaného názvu je intelektuální činnost, při níž kombinací prvků, v automatizovaných systémech kombinací údajů z podpolí, vzniká autoritní tvar názvu, jehož prostřednictvím lze:

- propojit záznamy pro dílo, které se vyskytuje v různých podobách (např. úpravy, překlady atd.) a pod různými názvy
- identifikovat dílo, pokud název, pod kterým je dílo známo, se liší od hlavního názvu katalogizované jednotky
- rozlišit díla s totožnými hlavními názvy
- uspořádat záznamy v souboru“.⁴¹

Unifikovaný název má tedy tři základní funkce (je však nutné podotknout, že zde mluvíme o dílech jednoho autora):⁴²

1. funkce shromažďovací – unifikované názvy umožní shromáždit záhlaví pro všechna vydání, překlady, aranžmá apod. jednoho díla
2. funkce rozlišovací – možnost odlišit dílo od jiných děl s podobnými názvy
3. funkce identifikační – možnost najít a identifikovat jedno určité dílo

Unifikovaný název se skládá z několika částí. Jeho základ tvoří vstupní prvek (úvodní část), který může stát samostatně nebo je doprovázen doplňky. Doplňky mohou být přiřazeny také k částem díla. Celou strukturu unifikovaného názvu hudebního díla lze vyjádřit tabulkou:⁴³

Tab. 1 – Struktura unifikovaného názvu hudebního díla

vstupní prvek (úvodní část)	doplňky k úvodní části	část díla		další doplňky k unifikovaným názvům
		vstupní prvek	doplňky	

Při vytváření unifikovaných názvů hudebních děl je vždy více než vhodné neustále využívat příručkových pramenů – nejrůznějších zdrojů, encyklopedií,

⁴¹ DROBÍKOVÁ, B., *Unifikované názvy hudebních děl*, s. 49.

⁴² DROBÍKOVÁ, B., *Unifikované názvy hudebních děl*, s. 49.

⁴³ DROBÍKOVÁ, B., *Unifikované názvy hudebních děl*, s. 59.

tematických katalogů a v případě některých autorů také již existujících bází unifikovaných názvů.

Podle úrovně popisu rozdělujeme unifikované názvy na:⁴⁴

- individuální – unifikovaný název pro jedno dílo; pokud popisná jednotka obsahuje pouze toto jedno dílo, jde o unifikovaný název celé popisné jednotky
- skupinové – unifikovaný název pro popisnou jednotku, která obsahuje dvě a více děl.

U hudebních děl pak individuální názvy dále dělíme na:

- distinktivní názvy (distinktivní = rozlišovací⁴⁵)
- názvy s typovým označením skladby.

Distinktivní názvy

Jedná se o názvy dostatečně svébytné, které jsou schopny rozlišit jednotlivá hudební díla (např. názvy oper, oratorií, baletů, vokální či jevištní hudby). Distinktivní unifikované názvy se tvoří v jazyce, ve kterém bylo dílo poprvé vydáno či prezentováno, poněvadž jde většinou o nejznámější variantu názvu díla.

Př.: Rusalka; Hej mistře; Amarus : kantáta pro sóla, smíšený sbor a orchestr

Názvy s typovým označením skladby

Oproti distinktivním názvům nejsou názvy s typovým označením dostatečně svébytné a je nutné je proto dostatečně identifikovat. Typové označení skladby jsou názvy forem a žánrů (sonáta, symfonie, concerto), označení tempa (adagio, allegro) a standardní kombinace nástrojů (tria, kvarteta).⁴⁶ Tyto unifikované názvy se v českém prostředí tvoří většinou v češtině, neshodují se s hlavním názvem skladby a je nutné, aby byly doprovázeny doplňky.

Př.: Symfonie, č. 9, op. 125; Sonáta, housle, klavír

Doplňky k úvodní části

⁴⁴ DROBÍKOVÁ, B., *Unifikované názvy hudebních děl*, s. 59-60.

⁴⁵ *Akademický slovník cizích slov*, s. 172.

⁴⁶ DROBÍKOVÁ, B., *Unifikované názvy hudebních děl*, s. 66.

Doplňky jsou k unifikovaným názvům přiřazovány zejména kvůli jejich rozlišovací funkci. Může se jednat o obsazení („Stručný údaj o instrumentálním nebo vokálním obsazení, pro něž bylo hudební dílo původně určeno. Přidává se vždy k úvodní části unifikovaného názvu, která se skládá pouze z označení typu skladby.“⁴⁷) či o číselně identifikující údaje: pořadové číslo (připojuje se k dílům stejného názvu a obsazení), opusové číslo (číslo přiřazené hudebnímu dílu autorem), číslo autorského tematického katalogu (tematický katalog je „Systematicky uspořádaný soupis skladeb, který vedle základních údajů o vzniku, uložení, vydání skladby, obsahuje začátky témat – incipity.“⁴⁸).

Části díla

Pokud je předmětem bibliografického popisu pouze jedna část hudebního díla, unifikovaný název se vytvoří pod záhlavím pro celé dílo. V případě více než jedné části se postupuje podle instrukcí pro nehudební díla.

Př.: Má vlast. Vltava

Soubory děl

Soubory děl jsou „knihovní jednotky, které obsahují dvě a více původně samostatných děl, které byly vydány dohromady v jedné hudebnině“⁴⁹. Používají se pro ně skupinové unifikované názvy a pravidla pro bibliografický popis se odvíjejí také od pravidel pro nehudební díla. Kromě skupinového unifikovaného názvu pro celou knihovní jednotku se vytváří vedlejší záhlaví typu jméno-unifikovaný název pro jednotlivá individuální díla obsažená v tomto souboru.

Př.: Messiah. Výběh

Další doplňky k unifikovaným názvům

Tyto doplňky se připojují k unifikovaným názvům individuálním i skupinovým. Jedná se o:

- doplňky, které označují podání (manifestaci) díla – skici (první rukopisné poznámky autora), klavírní výtahy a sborové partitury, libreta a písňové texty

⁴⁷ DROBÍKOVÁ, B., *Unifikované názvy hudebních děl*, s. 71.

⁴⁸ VYSLOUŽIL, J., *Hudební slovník pro každého*, s. 294.

⁴⁹ DROBÍKOVÁ, B., *Unifikované názvy hudebních děl*, s. 93.

- doplňky, které označují úpravu díla – úpravy (aranžmá) a jiné adaptace hudebního díla, překlady a vydání v jiných jazycích.⁵⁰

Př.: Messiah. Anglicky

3.2.2. Specifika bibliografického popisu hudebnin

Katalogizace hudebnin se v mnohém podobá katalogizaci monografií, existují však oblasti popisu, které se od běžné katalogizace značně liší a způsobují, že je katalogizace hudebnin považována za jednu z nejtěžších. Říká se také, že ten, kdo umí katalogizovat hudební dokumenty, umí katalogizovat vše.

Hlavní rozdíly mezi katalogizací hudebnin a běžných dokumentů se týkají:

- předepsaných pramenů popisu
- obecného označení druhu dokumentu (OODD)
- oblasti specifických údajů
- fyzického popisu.

Bibliografickým popisem tištěných hudebnin se zabývá jednak 5. kapitola AACR2R – Anglo-American Cataloguing Rules, Second Edition, 2002 Revision (Anglo-americká katalogizační pravidla, revize 2. vydání), jednak samostatný sešit ISBD(PM) – International Standard Bibliographic Description for Printed Music (Mezinárodní standardní bibliografický popis pro tištěné hudebniny).

AACR2R definují osm oblastí údajů pro popis hudebnin:⁵¹

5.0 Prameny popisu

Hlavním pramenem popisu hudebnin je titulní stránka, která obsahuje kromě dalších údajů především název katalogizované jednotky. Pokud zde tento údaj chybí, není úplný či chybí celá titulní stránka, použije se obal (obálka) nebo hlavička dokumentu podle toho, kde je neúplnější informace.

5.1 Oblast údajů o názvu a odpovědnosti

Pro tuto oblast údajů platí stejná pravidla jako pro popis monografií. Za hlavním názvem pouze musí následovat obecné označení druhu dokumentu (OODD) v hranatých závorkách – [hudebnina]. „Účelem tohoto údaje je určit – obecnými

⁵⁰ DROBÍKOVÁ, B., *Unifikované názvy hudebních děl*, s. 102.

⁵¹ *Anglo-americká katalogizační pravidla*.

údaji a na samém počátku bibliografického popisu – třídu dokumentů, do které publikace náleží.“⁵² Hlavní odpovědnost je pak přisuzována skladateli (autorovi hudby), a to i v případě, že hudební dílo obsahuje doprovodný text. Kromě hlavního názvu musí katalogizátor vytvořit i unifikovaný název díla či děl v dokumentu obsažených.⁵³

5.2 Oblast údajů o vydání

Pro zápis údajů o vydání platí obecná pravidla – zapíše se výraz uvedený v popisné jednotce, je možné uvádět také údaj o odpovědnosti vztahující se k vydání.

5.3 Oblast údajů o formě hudebniny

Tato oblast je v ISBD(PM) nazývána „Oblast specifických údajů o hudebnině“. Zapisuje se sem údaj uvedený v hlavním prameni popisu, který označuje fyzickou formu hudebniny („forma jakou je dílo prezentováno v publikaci“⁵⁴; např. kapesní partitura, partitura a hlasy). Podrobnosti o fyzických jednotkách dané publikace se uvádějí v oblasti fyzického popisu, proto také tento údaj není povinný při vytváření minimálního záznamu v Souborném katalogu ČR – CASLIN.

5.4 Oblast nakladatelských údajů, distribuce atd.

Také pravidla pro tuto oblast se neliší od obecných pravidel popisu – obsahují místo vydání, jméno nakladatele a datum vydání.

5.5 Oblast údajů fyzického popisu

Oblast údajů fyzického popisu obsahuje údaje o:

- rozsahu popisné jednotky (včetně označení nosiče) – AACR2R definují přesné názvy pro označení nosiče, které se v některých detailech liší od specifických označení druhu dokumentu, uváděných v ISBD(PM).⁵⁵ Údaj pak v záznamu zahrnuje počet fyzických částí popisné jednotky a označení nosiče/druhu dokumentu (např. 1 sborová partitura (5 s.), 8 hlasů, 1 partitura (24 s.) + 4 hlasy)
- ilustracích (stejně jako u monografií)

⁵² ISBD(PM), s. 31.

⁵³ Viz kapitola 3.2.1. Unifikované názvy hudebních děl, s. 27.

⁵⁴ ISBD(PM), s. 13.

⁵⁵ Podrobněji je o této problematice pojednáno v kapitole 2.3 Typologie hudebnin, s. 13.

- rozměru dokumentu (stejně jako u monografií)
- doprovodném materiálu (stejně jako u monografií; např. kompaktní disk přiložený k hudebnině a vydaný společně s ní).

5.6 Oblast údajů o edici

Pro zápis údajů platí obecná pravidla.

5.7 Oblast údajů poznámky

„Poznámky zpřesňují a rozšiřují předchozí popisné údaje tam, kde pravidla popisu nedovolují zahrnout určité informace. Mohou se proto týkat publikace z hlediska formálního i obsahového.“⁵⁶ Konkrétně se jedná např. o informace:

- druh či žánr skladby a obsazení
- jazyk
- pramen hlavního názvu
- doba trvání skladby a fyzický popis
- uživatelské určení
- poznámky k obsahu (přehled děl se samostatnými názvy)
- vydavatelská čísla a čísla výrobní matrice
  - vydavatelské číslo – „Číslo, které může přidělit nakladatel hudebnin; obvykle se objevuje na titulní stránce jejich hudebnin; je určeno k identifikaci publikace a k usnadnění řazení a distribuce. Může zahrnovat jméno nakladatele.“⁵⁷
  - číslo výrobní matrice – „Číslo, které bylo dáno originálním tiskovým deskám, které se pak objevuje v patě stránky hudebniny a které identifikuje tiskové plotny, z nichž bylo vydání tištěno. Číslo výrobní matrice se může skládat z kombinace čísel, písmen a symbolů; může být zahrnuto i jméno nakladatele.“⁵⁸

5.8 Oblast údajů o standardním čísle a dostupnosti

⁵⁶ *ISBD(PM)*, s. 64.

⁵⁷ *ISBD(PM)*, s. 16.

⁵⁸ *ISBD(PM)*, s. 12.

Hudebniny mohou obsahovat řadu standardních čísel. Původně jim byla přidělována, shodně s monografiemi, čísla ISBN (International Standard Book Number), kromě nich se jim však přidělují od roku 1995 podle normy ISO 10957 i Mezinárodní standardní čísla pro hudebniny ISMN (International Standard Music Number). V České republice se ISMN používají od roku 1996. Původně se číslo skládalo z písmene „M“ (= Music – hudebnina) a devítimístného čísla rozděleného do čtyř oddělených částí, roku 1998 se přešlo, obdobně jako u čísla ISBN, na 13-místný kód. Ten tvoří 13 číslic: prefix 979 (vyhrazený v systému čárového kódu hudebninám), písmeno “M” se změnilo na nulu – 0, další část čísla se pak již nezměnila. Účast hudebních vydavatelů v systému ISMN, stejně jako v systému ISBN, je v České republice dobrovolná.⁵⁹

Kromě těchto dvou čísel mohou hudebniny obsahovat také číslo ISSN (International Standard Serial Number) pro dokumenty vydané v edici.

Národní knihovna ČR vytvořila pro každý druh dokumentů seznam polí, která by se měla vyskytovat v minimálním záznamu těchto dokumentů pro Souborný katalog ČR. Přehled v Příloze č. 5 podává informace o tom, která pole formátu MARC 21 jsou povinná pro popis hudebnin. Kromě polí používaných i pro další druhy dokumentů přehled zahrnuje také pole specifická právě pro hudebniny. Pole či podpole (pro označení podpole je uveden znak \$), která se liší od běžného popisu, jsou více rozvíta a obsahují více informací.⁶⁰

K tomu, aby byl hudební dokument i jeho jednotlivé části dobře vyhledatelný, je nutné vytvářet analytické záznamy pro jednotlivé skladby. Bohužel katalogizační praxe není v hudebních knihovnách jednotná. Některé knihovny již řadu let soustavně katalogizují hudební dokumenty na analytické úrovni, jiné s touto činností nepočítají ani do budoucna. Způsobeno je to především nedostatkem finančních prostředků.

SELEKČNÍ ÚDAJE

---

⁵⁹ *Mezinárodní registrační systémy.*

⁶⁰ *Minimální záznam MARC 21 pro Souborný katalog ČR – speciální dokumenty.*

Selekční údaj je „znak selekčního jazyka, pomocí něhož lze organizovat a vyhledávat záznamy, dokumenty nebo informace“.⁶¹ Selekční údaje dělíme na:^{62; 63}

- jmenné – personální záhlaví
  - korporativní záhlaví
  - unifikovaný název
- věcné – selekční údaje systematické
  - selekční údaje předmětové.

Ve jmenném popisu hudebnin se nejčastěji využívá personální záhlaví (autorem hudebního díla bývá většinou jeden skladatel), jen výjimečně korporativní záhlaví. Může se také stát, že je dokument popsán pod názvem, zejména v případě, že dokument obsahuje více děl od různých autorů (např. různá alba skladeb). V záznamech se pak objevují záhlaví typu autor/název (záhlaví obsahuje jméno autora a název díla)⁶⁴ (viz Příloha č. 6, Záznamy 3, 4).

Jmennými selekčními údaji se mj. zabývají Anglo-americká katalogizační pravidla AACR2R, která se v kapitolách 21.18 až 21.22 věnují také volbě selekčních údajů u hudebních děl (způsob zapisování selekčních údajů se neliší od ostatních tištěných materiálů). Ta jsou specifická tím, že se často jedná o různá přepracování a aranžmá jiných hudebních děl. V případě vytváření hlavního a vedlejšího záhlaví je nutné si uvědomovat, do jaké míry bylo původní dílo změněno a jak nové tedy nově vytvořené dílo je. Obecně můžeme říci, že pokud nedošlo k výrazné změně původního díla, hlavní záhlaví je přiřazeno skladateli tohoto díla. V opačném případě patří hlavní záhlaví skladateli nového díla. Ve vedlejším záhlaví by však měl být uveden autor a název původního díla.

Anglo-americká katalogizační pravidla se dále zabývají vytvářením selekčních údajů u hudebních děl s textem či u hudby k baletu. V obou případech platí, že hlavním autorem, pro kterého je vytvářeno hlavní záhlaví, je skladatel, tedy autor hudby. Všichni ostatní původci (autoři scénářů, libret, choreografové) jsou zapisováni do záhlaví vedlejšího.⁶⁵

⁶¹ BALÍKOVÁ, M., Selekční údaj, in *KTD*.

⁶² ŠKARKOVÁ, T., *UNIMARC / AACR2*.

⁶³ BUŘILOVÁ, M., *Identifikační popis – záhlaví*.

⁶⁴ BUŘILOVÁ, M., *Jmenné zpracování*, s. 76.

⁶⁵ *Anglo-americká katalogizační pravidla*, s. 340-343.

3.2.3. Věcný popis

Věcný popis hudebnin je poměrně složitou problematikou v oblasti katalogizace dokumentů. Hlavním problémem je, že u nás dosud nebyl vytvořen standard, který by o něm souhrnně pojednával. V praxi to tudíž znamená, že každá knihovna vytváří věcný popis hudebnin poněkud rozdílně, také s ohledem na možnosti svého knihovnického systému. V současné době (březen 2008) se však v hudebním oddělení Národní knihovny ČR vytváří příručka, která je inspirována praktickými potřebami hudebních knihoven a která má sjednotit věcný popis hudebnin a pomoci tak knihovníkům při tvorbě katalogizačních záznamů těchto dokumentů. Z kapitoly věnované věcnému popisu hudebnin, poskytnuté mi ještě před dokončením celé příručky, vycházím i já při zpracovávání následujícího přehledu.⁶⁶

Ačkoliv se u hudebnin obecně o věcném popisu mluví a píše (při katalogizaci se využívají stejná pole, do kterých jsou u knih opravdu zapisovány věcné údaje), nejedná se o postižení věcného obsahu dokumentu (který ostatně hudebniny ani nemají). Ve skutečnosti jde spíše o formu díla či okolnosti tvorby tohoto díla. Do oblasti věcného popisu se zahrnují tyto údaje (pole pro formát MARC 21):

- vedlejší věcné záhlaví – osobní jméno (pole 600)
- vedlejší věcné záhlaví – věcné téma (pole 650)
- vedlejší věcné záhlaví – geografické jméno (pole 651)
- rejstříkový termín – žánr/forma (pole 655)
- kód geografické oblasti (pole 043)
- časové období obsahu dokumentu (pole 045)
- skupina konspektu (pole 072)
- mezinárodní desetinné třídění (pole 080)
- obsazení (hudební díla) (pole 925)
- číselné označení skladby (pole 926)

Poslední dva jmenované údaje jsou poli národního použití a vznikly ze specifických potřeb při katalogizaci hudebnin.

Vedlejší věcné záhlaví – osobní jméno

---

⁶⁶ *Věcný popis hudebnin.*

Toto pole je využito, pokud je dílo věnováno nějaké významné osobnosti nebo pokud skladatel použije ke zpracování téma jiného skladatele a vytvoří nové dílo.

Vedlejší věcné záhlaví – věcné téma

Do tohoto pole se zapisuje autoritní podoba předmětových hesel pro hudebniny, která je dostupná v autoritní bázi AUT v Národní knihovně ČR (www.sigma.nkp.cz). Báze je vytvářena přibližně od roku 2000. Vytvářejí se dva typy autorit předmětových hesel:

1. základní autority předmětových hesel

Předmětová hesla pro autoritní tezaurus vycházejí z lístkového katalogu hudebního oddělení Národní knihovny ČR. Každá autorita obsahuje hierarchizaci a provázanost na ostatní hesla v tezauru, anglický ekvivalent, MDT a skupinu konspektu.

Př.:⁶⁷

AUT - Úplné zobrazení záznamu

Zvolte formát: [Standardní](#) -- [MARC](#)

Záznam 1 z 1

Ident. číslo	ph126358
Záhlaví	● symfonie
Nadřazený termín	instrumentální hudba
Podřazený termín	koncertantní symfonie
Asoc. termín	symfoniety
	sinfonie
	symfonická hudba
MDT	● 78.082.1
Angl. ekvivalent	symphonies
Skupina Konspektu	● 78 - Hudba [9]
Systém. číslo	000126358

Některé termíny, které kromě specifického obsahu v hudební terminologii mají i svou obecnou platnost, jsou doplněny heslem „hudba“.

Př.: mše (hudba)

Hesla skladeb, upravených pro jiné než původní obsazení, jsou rozšířena o termín „úpravy“ (v případě klavírních výtahů se nejedná o úpravy).

Př.: humoresky, úpravy

2. malé autority

⁶⁷ Převzato z: Národní knihovna České republiky, *AUT - Databáze národních autorit NK ČR*.

Jedná se o rozšíření základních autorit předmětových hesel o obsazení skladby. Přesnější určení obsazení díla lze podle pravidel AACR2R vypsat buď v poznámce nebo v poli národního použití Obsazení (hudební díla).

Př.:⁶⁸

AUT - Úplné zobrazení záznamu

Zvolte formát: [Standardní](#) -- [MARC](#)

Záznam 1 z 1

Ident. číslo	ph336013
Záhlaví	● kvartety (saxofon (4))
MDT	● 788.43:785.74
Angl. ekvivalent	quartets (saxophone (4))
Skupina Konspektu	● 788 - Hudba pro dechové nástroje [9]
Systém. číslo	000336013

U hesel s ustáleným obsazením (např. smyčcové kvartety) se obsazení nedoplňuje, pouze se heslo rozšiřuje o geografické a časové zpřesnění. Vytvoří se tak tzv. řetězec v rámci předmětového hesla. Tento řetězec se pak zapisuje samostatně, takže v záznamu můžeme najít základní část hesla dvakrát nebo se pro řetězec použije nadřazený termín.

- geografické zpřesnění

Používá se od 19., popř. 18. století (výjimečně dříve) do současnosti podle země původu skladatele (současné geografické území). V případě, že autor tvořil jinde, přijal tamní občanství a hlásí se k tamní kultuře, se zapisují obě místa. V případě lidové hudby se zapisují lidové písně té které země (např. maďarské lidové písně). Pouze v případě České republiky se rozlišují „české lidové písně“, „moravské lidové písně“ a „slezské lidové písně“. Konkrétní oblast je možné zapsat v poli pro geografické místo jako předmět.

- časové zpřesnění

U klasické hudby se nejčastěji zapisuje století podle doby života skladatele, u populární hudby se údaj zpřesňuje alespoň na padesátiletí (např. jazz), nejlépe však na desetiletí.

Př.: sonáty (klavír)

tria (housle (2), klavír)

sonáty -- Česko -- 20. stol.

komorní hudba -- Česko -- 20.-21. stol.

⁶⁸ Převzato z: Národní knihovna České republiky, AUT - Databáze národních autorit NK ČR.

Vedlejší věcné záhlaví – geografické jméno

Pro hudebniny se používá v poměrně málo případech, např. u lidové hudby (popsáno výše). Autoritní báze AUT Národní knihovny ČR obsahuje rejstřík geografických termínů.

Př.: Domažlice-oblast (Česko)

Rejstříkový termín – žánr/forma

Původně byl tento údaj povinný pro minimální záznam Souborného katalogu ČR. V praxi se však tato povinnost neosvědčila, a proto je dnes údaj stanoven jako nepovinný. Obsahuje termín určující fyzickou formu hudebniny. Tabulka těchto termínů je vystavena na internetových stránkách Národní knihovny ČR (www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_vp_tab_hudzvukdok.htm), výčet termínů týkajících se hudebnin je také přiložen k této práci jako Příloha č. 3. Při katalogizaci lze však použít i další formální deskriptory, které autoritní báze nabízí.

Kód geografické oblasti

Při použití geografického termínu jako předmětového hesla je nutné zapsat i jeho kódovanou podobu.

Časové období obsahu dokumentu

Pro hudebniny se nepoužívá.

Skupina Konspektu

Pro oblast hudby je v rámci skupiny Konspektu vymezena předmětová kategorie 9. Každou předmětovou kategorii tvoří číslo shodné s MDT a slovní označení skupiny Konspektu.

Př.: 789 - Hudba pro bicí nástroje

Mezinárodní desetinné třídění

Minimální záznam pro Souborný katalog ČR musí obsahovat buď skupinu Konspektu nebo MDT. Velkou pomůckou při zapisování MDT do záznamu je

databáze autoritních věcných termínů a termínů formálních deskriptorů (rejstříky v bázi AUT), jejíž jednotlivé autority obsahují i MDT.

Př.: 789.083.7 (jde o: etudy (bicí nástroje))

POLE NÁRODNÍHO POUŽITÍ

Obsazení (hudební díla)

Pole vzniklo z potřeby vyhledávat hudebniny podle obsazení skladby. Pole obsahuje slovní výraz v češtině a mezinárodně známý kód.

Př.: klavír -- Pf

Číselné označení skladby

Další pole vycházející z potřeb knihoven a požadavků čtenářů vyhledávat podle čísel tematických katalogů a opusových čísel.

Př.: B. 126 -- op. 63

3.3. Organizace

Podle České terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)⁶⁹ je organizace knihovního fondu „souhrn odborných činností spočívajících v pořádání knihovního fondu (zařazování, technika uložení, vyřazování knihovních jednotek) a jejich ochraně“. O ochraně hudebnin bude pojednáno v následující podkapitole, vyřazování hudebnin se neliší od ostatních tištěných materiálů. Pozornost proto bude nyní věnována zařazování a technice uložení hudebnin.

Pokud bychom chtěli umožnit uživatelům přímý přístup k fondům hudebnin, narazili bychom na několik překážek. Základní otázkou, kterou bychom museli řešit, by bylo, podle čeho hudebniny uspořádat, zda podle názvů, jmen autorů, formálních znaků či věcných hledisek. Každé zmíněné kritérium má své nevýhody:

- názvy hudebních děl nejsou sjednoceny a unifikované názvy, které toto řeší v elektronických katalozích, nejsou většinou běžným uživatelům známy
- také jména autorů se mohou různit, především pokud jsou transliterována z jedné znakové soustavy do jiné (z praxe víme o problémech v našich knihovnách se skladateli ruských jmen)

---

⁶⁹ ŠNÝDR, M., Organizace knihovního fondu, in *KTD*.

- stavění podle formálních znaků je pro uskladnění hudebnin ve volném výběru naprosto nevyhovující – nevypovídá nic o obsahu dokumentu, pouze o jeho vydavatelské úpravě
- věcné pořádní vůbec je u hudebnin dosti problematické, hudebniny totiž žádný skutečný věcný obsah nemají – nahradit to může stavění podle nástrojového obsazení či formy díla, i to však nebývá vhodné (např. v případě skladeb pro více nástrojů)

Jak praxe ukázala, řešením tohoto problému je uložit dokumenty do skladů a uživatelům nabídnout mnohem lepší alternativu v podobě katalogů. Elektronické katalogy jsou sice pro uživatele i knihovníky přívětivější než lístkové, v případě vyhledávání hudebnin např. podle věcných údajů to však může činit uživatelům problémy. V hudebních knihovnách jsou proto přes veškerou moderní techniku používány i lístkové katalogy, ve kterých lze vyhledávat většinou podle nástrojového obsazení a formy hudebního díla.

Velmi důležitou výhodou uložení hudebních dokumentů do skladů je jejich ochrana. Některé dokumenty nejsou příliš využívány, proto je pro ně vhodnější, aby byly umístěny ve stabilním prostředí a aby se s nimi co nejméně manipulovalo. Neustálé vyndávání a zakládání však nesvědčí žádným dokumentům, uživatelé to navíc mohou činit značně nešetrným způsobem a hudebniny tak poškodit.

Dokumenty uložené ve skladech šetří také prostory knihovny. Výhodné je využívat právě jejich formální znaky, především formát. Jednotná velikost hudebnin, správná výška polic a zarážky umožňují dokumenty vhodně chránit před mechanickým poškozením.

3.3.1. Ochrana hudebnin

Kromě půjčování hudebnin je funkcí hudebních knihoven také ochrana těchto materiálů tak, aby dokumenty vůbec mohly být půjčovány. Ochrana hudebnin se v podstatě neliší od ochrany ostatních tištěných materiálů. A stejně jako u těchto materiálů také u hudebnin platí, že největší škody většinou působí sami uživatelé. Na vině však někdy bývají i hudební nakladatelé, kteří často vydávají dokumenty v knižních vazbách naprosto nevhodných pro hudební interpretaci.

Dbáme-li o vhodné skladovací podmínky hudebnin, je nutné vnímat ve skladovacích prostorách zejména:

1. teplotu a vlhkost. Teplota by se měla pohybovat v rozpětí 16°C-21°C a relativní vlhkost v rozpětí 40-60 %. Zároveň platí, že bychom se měli vyhnout velkým, častým a rychlým změnám podmínek prostředí.
2. světlo. Všechny vlnové délky světla podporují chemický rozklad organických hmot (nejškodlivější je ultrafialové záření), intenzita světla by se proto měla udržovat na co nejmenší míře. Jakýkoli světelný zdroj (žárovky, sluneční světlo dopadající okny) by měl být opatřen ultrafialovým filtrem.
3. prach a znečištění ovzduší. Jde o problém zejména ve velkých městech. Znečištění ovzduší je možné limitovat pouze filtrací vzduchu přiváděného klimatizačními kanály do skladovacích prostor. Prach může fyzicky poškodit papír, ale také vyvolávat jeho kyselost. Hudební sbírky i skladovací prostory by se proto měly čistit, sbírky pochopitelně pouze školeným personálem.
4. skladovací materiály a zařízení. Skladovací materiály a zařízení k uskladnění sbírek musí být takové, aby umožnily uložení těchto sbírek ve vhodném postavení. V případě hudebnin se jedná především o vhodnou výšku polic v regálech (typickým rysem hudebnin je jejich různorodá velikost) a vhodné zarážky umístěné tak, aby se dokumenty v policích nekácely (na rozdíl od knih hudebniny většinou nemají pevnou vazbu, navíc dokumenty často tvoří jen pár stránek, takže hudebniny samy ve svislé poloze nevydrží a musí být podpírány vhodnými zarážkami).
5. budovy. Podle literatury by knihovny měly být projektovány tak, aby splňovaly požadavky konzervace co možná nejdokonaleji. Problémem hudebních knihoven však je, že většina z nich je umístěna v budovách, které nebyly primárně určeny tomuto účelu. Skladovací prostory i celé zařízení budovy proto často nevyhovují požadavkům na vhodné skladování dokumentů.

Kromě vytvoření vhodných podmínek pro uchování sbírek je také nutné vzít v úvahu jejich bezpečnost. Účinné plánování ochrany fondů před ohněm, vodou, válkou, přírodními katastrofami a krádeží začíná uplatňováním požadavků na architektonické a stavební úpravy. Jak již bylo řečeno výše, právě budovy hudebních knihoven však bývají velkým problémem při zajištění bezpečnosti a řešení této situace často brání nedostatek finančních prostředků.⁷⁰

---

⁷⁰ DUREAU, J. M.; CLEMENTS, D. W. G., *Zásady ochrany a konzervace knihovních materiálů*.

4. Hudebniny a digitalizace

Následující kapitola představí hudebniny ještě z jiného pohledu, než je ten knihovnický. Bude se zabývat jedním z trendů, kterými celý dokument prochází v důsledku digitalizace naší společnosti. Jde o vytváření standardních notačních záznamů pomocí jednodušších i složitějších notačních programů instalovaných na osobních počítačích uživatelů. Tímto způsobem již vzniká poměrně značné množství hudebních záznamů, které nejsou publikovány a často bývají určeny pouze pro osobní zájmy uživatele či pro vnitřní potřeby jedné instituce. Hudební knihovny se tudíž s nimi sice nedostanou do styku, nicméně by však měly alespoň vědět o jejich existenci.

Není pochyb, že dnešní doba je dobou digitalizace a elektronických médií. Projevuje se to ve všech oblastech lidské činnosti – od vyřizování pracovních povinností až po trávení volného času. Na elektronickou formu se převádí obraz i zvuk, aktuálním trendem je vytváření elektronických knih (např. americký Projekt Gutenberg, český projekt ČTE! – České Texty Elektronicky).

Bylo proto jen otázkou času, kdy se trend digitalizace projeví také v hudbě. Elektronika a elektronická média pronikla do oblasti hudby ve značné míře především díky fyzikální podstatě zvuku. Projevuje se to v nosičích, na které je hudba zaznamenána, ve formátech, ve kterých je na tyto nosiče zaznamenána, v moderních hudebních nástrojích, v nejrůznějších syntetizérech zvuku a v neposlední řadě také v hudebních softwarech a notačních programech.

Ovšem stejně jako v jiných oblastech také v hudbě platí, že technika není vše. Pokud hudebník dostatečně neovládá svůj hudební nástroj, nepomůže mu, když tento nástroj bude mít nádherný zvuk a skvělé funkce. A stejně tak pokud skladatel není originální a nápaditý, ani sebelepší notační program nenahradí jeho nedostatky. Je to pouze pomůcka pro zapisování skladeb a pro práci s nimi.⁷¹ Hudba vytvářená nebo přehrávaná na počítačích nemůže nahradit hudbu živou. Spíše ji obohacuje o řadu nových možností. Počítač pomůže skladbu zvukově poznat, ale jde pouze o nedokonalé napodobeniny skutečných živých nástrojů nebo hlasů. Zároveň není schopen vyjádřit skladbu např. pomocí zrychlení či zpomalení tempa.⁷²

⁷¹ FORRÓ, D., *Počítače a hudba*, s. 9.

⁷² JIRÁSEK, O., *Skládáme a aranžujeme hudbu na počítači*, s. 2.

4.1. Notiční programy

Kompozice hudby je „činnost, při které skladatel vyjadřuje svoje myšlenky pomocí zvuků organizovaných v čase“.⁷³ Doplňme, že tyto myšlenky mohou či nemusejí být zapsány a k zapisování slouží právě notační programy.

Výhody zápisu not do počítačů můžeme rozdělit do tří oblastí:

1. Notografický zápis

Výhody jsou stejné jako při zapisování běžných textů – možnost archivace a editace zápisu, kopírování jednotlivých částí i celé skladby a navíc možnost jednoduché transpozice tónů.

2. Zvukové přehrávání zápisu

Kvalitní programy již umožňují přehrávat zapsanou hudbu nástroji, které zdárně napodobují skutečné nástroje. Trend navíc směřuje k tzv. polidšťování programů, takže nové softwary budou obsahovat prvky více simulující živou hru – kolísání v rytmech, přirozené falešnosti jednotlivých nástrojů atp.

3. Přehrávání not a současné nahrávání živé hudby

Některé hudební programy umožňují např. nahrát zpěv do přehrávané skladby – doprovod pak lze jednoduše upravovat.

Pro zadávání dat je především nutné mít v počítači nainstalovaný příslušný notační software. Jednotlivé noty i další hudební znaménka a prvky lze pak zapisovat několika způsoby:

- klávesnicí či myší – Asi nejpříjemnější cesta pro uživatele, kteří využívají notační programy pouze pro vlastní potřebu, která si neklade velké nároky. Klávesnice a myš patří k základním ovládacím prvkům všech počítačů, není proto nutné do nich vkládat nové finanční prostředky. Zapisování jednotlivých znaků je nicméně poměrně zdlouhavé a náročné na pozornost. Existují však již také klávesnice, které s tímto využitím počítají a u kterých v popisu tlačítek nechybějí názvy not a rytmické hodnoty.
- klaviaturou – Takovéto zadávání dat je pro hudebníky zcela přirozené. Jde o zadávání v reálném čase, kdy uživatel hraje skladbu na klaviaturu jako na klavír (pochopitelně jde o méně kvalitní hru) a melodie i délka jednotlivých tónů je automaticky zapisována počítačem do notové osnovy.

⁷³ FORRÓ, D., *Počítače a hudba*, s. 29.

Celý záznam je však ve výsledku nutné ručně upravit, protože dosavadní systémy zatím nejsou schopny rozeznat jednotlivé detaily hry (např. přesnou délku tónů). Pokud zadáváme noty do počítače touto cestou, je nutné vlastnit také MIDI převodník, který zprostředkovává převod informací z klaviatury do počítače (převádí tóny na data, se kterými je počítač schopen pracovat). Takový převodník existuje buď jako samostatný modul nebo bývá zakomponován do profesionálnějších zvukových karet.

- scannerem – V poslední době získávají na důležitosti také programy rozeznávající hudbu z notového zápisu, ať již rukopisného či tištěného. V takovém případě je scanner nutností.⁷⁴

Kromě těchto vstupních zařízení je pak nutné mít i další vybavení počítače – především tiskárnu, zvukovou kartu a reproduktory pro tisk a přehrávání zapsaných skladeb. Lze si však pořídit i MIDI sampler, např. v softwarové podobě, který obsahuje archiv zvuků pro kvalitnější přehrávání.

Notační programy můžeme zhruba rozdělit do dvou kategorií:

- samostatné notační programy, které se věnují hlavně notografii – zápisu not
- kombinované notační, nahrávací a mixážní programy, které jsou svou povahou zaměřeny především na nahrávání, ale nabízejí i možnost notace. Notační vybavení sice nemívají tak kvalitní jako samostatné notační programy, umožňují však kombinovat nahraný záznam se zvukem, který na základě hudebního zápisu vyprodukuje počítač.⁷⁵

Mezi nejrozšířenější samostatné notační programy patří (uvedeny jsou dále internetové stránky producentů programů):

- Capella www.capella.de
- Encore www.gvox.com
- Finale www.finalemusic.com
- Sibelius www.sibelius.com

⁷⁴ FORRÓ, D., *Počítače a hudba*, s. 59.

⁷⁵ JIRÁSEK, O., *Skládáme a aranžujeme hudbu na počítači*, s. 3-16.

Mezi nejrozšířenější nahrávací, mixážní a zároveň notační programy patří (opět uvedeny internetové stránky producentů):

- Cubase Score www.steinberg.de
- Cakewalk www.cakewalk.com

5. Závěr

Hudebniny tu byly, jsou a pravděpodobně ještě dlouho budou. Paradoxně jim totiž nehrozí takové nebezpečí zániku jako jiným tištěným dokumentům, např. knihám, které jsou postupně digitalizovány či nahrávány jako zvukové knihy. Těžko si lze totiž představit, že na koncertech místo z úhledných papírových listů budou hudebníci hrát z nějakých digitálních přístrojů typu notebook. Takovéto přístroje by se totiž musely, stejně jako hudebniny, vyrábět v různých velikostech podle toho, k čemu jsou určena data v nich uložená – jestli jde o partituru určenou dirigentovi a obsahující party všech nástrojů a hlasů, zda jde o jednotlivé party či o písemný záznam skladby např. pro tři nástroje. U hudebnin, na rozdíl od knih, je totiž formát dokumentu pevně spojen s jeho obsahem a účelem, kterému má hudebnina sloužit. Univerzální velikost proto není možná a manipulace s takovýmto elektronickým přístrojem by byla dosti náročná.

S životností papírových hudebnin počítá dokonce i autorský zákon ve svém Úplném znění z roku 2006 (Úplné znění zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, jak vyplývá z pozdějších změn). Zákon totiž přesně definuje, že je sice možné zhotovovat tiskové rozmnoženiny děl na papír nebo podobný podklad fotografickou technikou nebo jiným postupem s podobnými účinky, avšak „s výjimkou případu, kdy jde o vydaný notový záznam díla hudebního či hudebně dramatického“.⁷⁶ Tato věta se dnes stala postrachem všech hudebních knihoven a jejich uživatelů, protože znemožňuje kopírování jakýchkoli notových záznamů pro jakékoli potřeby, a to např. i pro potřeby výuky. Autoři a vydavatelé hudebních děl si tímto chtěli zvýšit finanční zisky, znepříjemňují však pouze život hudebním knihovnám a dalším institucím, které pro svoji činnost hudebniny potřebují. Z praxe totiž vím, že běžní laičtí uživatelé tento zákon nedodržují, dokonce o něm v mnohých případech ani nevědí. Kopírování pak patří k nejrozšířenějšímu způsobu šíření notových záznamů hudebních děl, navzdory autorskému zákonu.

Budoucnost tištěných hudebnin je tedy na nějakou dobu jistá. Dosvědčuje to řada faktorů, např. také nově vznikající hudební nakladatelství, která se často specializují na vydávání hudebnin pouze určitého druhu hudby. Hudební knihovny se proto

---

⁷⁶ Česko, Úplné znění zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), jak vyplývá z pozdějších změn, s. 5514.

nemusí obávat, že by na trhu nebyl dostatek dokumentů pro jejich fondy. Jediným jejich problémem může být omezenost finančních prostředků na akvizici a tedy finanční nedostupnost těchto dokumentů. Další starostí v důsledku globalizace a zpohodlnění obyvatelstva může být nedostatek uživatelů, o ty se však na druhou stranu stále starají hudební školy a v neposlední řadě i celý hudební průmysl, protože vybízí hudebníky, a to především ty neprofesionální, aby si pořídili notové zápisy skladeb např. filmové hudby. Sami totiž chtějí tuto hudbu provozovat.

Calá tato bakalářská práce však je nejen o hudebninách, ale také o hudebních knihovnách, které původně primárně vznikly k ukládání a uchovávání právě hudebnin. Zvukové nahrávky jednotlivých hudebních děl i další dokumenty jsou také důležitou, ale jen doplňující částí fondů těchto specializovaných pracovišť, ačkoliv jsou uživateli v mnoha případech více využívány. Můžeme je však nalézt také v jiných knihovnách než jsou ty hudební, což o hudebninách většinou neplatí.

Činností hudebních knihoven a hudebních oddělení knihoven však už není pouze ukládání a uchovávání hudebnin – od akvizice přes katalogizaci až po organizaci fondu a samozřejmě také jeho zpřístupňování knihovnickými službami. Také sem již dorazila snaha koordinovat jednotlivé činnosti s dalšími hudebními knihovnami. Výsledkem této spolupráce je vytváření autoritních podob jmen osobností hudby a hudebních korporací v souboru národních autorit nebo sdílení bibliografických záznamů prostřednictvím souborného katalogu či národní registrující bibliografie (České národní bibliografie). Významnou úlohu koordinátora při těchto činnostech pochopitelně hraje hudební oddělení Národní knihovny ČR.

Seznam použité literatury

AINSLEY, Robert. *Encyklopedie klasické hudby*. 1. vyd. Bratislava : Perfekt, 1997. 271 s. ISBN 80-8046-085-X.

Akademický slovník cizích slov. Praha : Academia, 1995. 834 s. ISBN 80-200-0982-5.

Anglo-americká katalogizační pravidla : druhé vydání, revize 1988. 1. české vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 1994. ISBN 80-7050-187-1.

BALÍKOVÁ, Marie. Selekční údaj. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003 [cit. 2008-04-03]. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.

BUŘILOVÁ, Marcela. *Identifikační popis – záhlaví : (jmenná katalogizace – hlavní selekční údaj)*. [cit. 2008-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://info.sks.cz/users/bl/predmety%5Czahlavi.ppt>>.

BUŘILOVÁ, Marcela. *Jmenné zpracování : (učební text)*. Praha : Vyšší odborná škola informačních služeb, 1999. 123 s. Dostupné také z WWW: <<http://info.sks.cz/users/bl/skripta.htm>>.

Česko. Úplné znění zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), jak vyplývá z pozdějších změn. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 126, s. 5506-5540. Dostupné také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/2006/sb126-06.pdf>>.

Česko. Zákon č. 37 ze dne 8. února 1995 o neperiodických publikacích. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 8, s. 459-460. Dostupné také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1995/sb08-95.pdf>>.

Česko. Zákon č. 94 ze dne 24. března 1949 o vydávání a rozšiřování knih, hudebnin a jiných neperiodických publikací. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1949, částka 31, s. 276-278. Dostupné také z WWW: <<http://www.mvcr.cz/sbirka/1949/sb31-49.pdf>>.

ČSN ISO 2789 (01 0176). *Dokumentace a informace : mezinárodní knihovnická statistika*. 1. vyd. Praha : Český normalizační institut, červenec 1997. 15 s. Zrušená norma (Nahrazena ČSN ISO 5127:2003 (01 0176)). Platnost ukončena v říjnu 2003.

ČSN ISO 5127 (01 0162). *Informace a dokumentace : slovník*. Praha : Český normalizační institut, červen 2003. 159 s.

ČSN ISO 9707 (01 0175). *Dokumentace a informace : statistika produkce a distribuce knih, novin, periodické literatury a elektronických publikací*. 1. vyd. Praha : Český normalizační institut, 1997. 22 s.

DAM, Vítězslav; PAZDÍREK, Dušan. *Hudebniny*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1972. 85 s.

DROBÍKOVÁ, Barbora. *Unifikované názvy hudebních děl*. Praha, 2002. 140 s. Rigorózní práce (PhDr.). Univerzita Karlova. Filozofická fakulta. Ústav informačních studií a knihovnictví.

DUREAU, J. M.; CLEMENTS, D. W. G. *Zásady ochrany a konzervace knihovních materiálů*. 1. vyd. Praha : Státní knihovna ČSR, 1988. 32 s.

FORRÓ, Daniel. *Počítače a hudba*. Praha : Grada, 1994. 310 s. ISBN 80-85623-57-9.

HÁJKOVÁ, Zuzana. *Katalogizace speciálních druhů dokumentů* [online]. 2005 [cit. 2008-02-20]. Dostupné z WWW: <http://www.knihovna.upm.cz/prezentace/hajkova-kat_specdokumentu.ppt>.

HAVLE, Josef; DVOŘÁK, František. *Notografie*. Praha : Polygrafický průmysl, 1982. 2 sv.

HAVLÍČKOVÁ, Klára. Akvizice speciálních druhů dokumentů v knihovně Hudební fakulty AMU. In *Zápis ze 16. semináře akvizičních pracovníků na téma Akvizice hudebních dokumentů* [online]. Hradec Králové : Sdružení knihoven ČR, 2006 [cit. 2008-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.sdruk.cz/zapisy/havlickova.pps>>.

HLAVATÁ, Eva. *Informační prameny : terminologický slovník*. Vyd. 1. Praha : ÚVTEI, 1979. 331 s.

HOLZKNECHT, Václav; POŠ, Vladimír. *Kniha o hudbě*. Praha : Orbis, 1964. II., O notovém písmu, s. 28-46.

HOROVÁ, Iva. *Úvod do teorie a dějin hudby : výběrová přednáška pro studenty informačních a knihovnických studií*. [cit. 2008-04-12]. 7., Klasifikace hudebních dokumentů. Dostupné z WWW: <<http://portal.amu.cz/~horovai/klasifikace1.htm>>.

Hudební věda : historie a teorie oboru, jeho světový a český vývoj. 1. vyd. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1988. III. díl, část D, Hudebněvědecká dokumentace, s. 889-988.

ISBD(PM) : mezinárodní standardní bibliografický popis pro tištěné hudebniny. 1. čes. vyd. Praha : Národní knihovna ČR, 1995. 75 s. ISBN 80-7050-223-1.

JIRÁSEK, Ondřej. *Skládáme a aranžujeme hudbu na počítači*. Praha : Computer Press, 2001. 280 s. ISBN 80-7226-500-8.

KADUCH, Miroslav. *Historická ortografie evropské hudby*. 1. vyd. Ostrava : Městské kulturní středisko, 1991. 120 s.

MARUŠOVÁ, Jindra. *Notový dokument, jeho typologie a zpracování*. Praha, 1984. 123 s. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.

MATUŠÍK, Zdeněk. Faksimile. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003 [cit. 2008-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

MATUŠÍK, Zdeněk. Hudebnina. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003 [cit. 2008-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

MATUŠÍK, Zdeněk. Tištěná hudebnina. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003 [cit. 2008-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

Mezinárodní registrační systémy [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2008 [cit. 2008-02-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.nkp.cz/pages/page.php3?navez=ISBN,.ISMN,.ISSN&submenu3=17#ISMN>>.

Minimální záznam MARC 21 pro Souborný katalog ČR – speciální dokumenty [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2004 [cit. 2008-02-20]. Dostupné z WWW: <http://www.nkp.cz/pages/page.php3?page=fond_marc_specdok.htm>.

Národní knihovna České republiky. *NKC - Online katalog Národní knihovny* [online databáze]. Praha : Národní knihovna, c2004 [cit. 2008-04-17]. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/aut>>.

Národní knihovna České republiky. *AUT - Databáze národních autorit NK ČR* [online databáze]. Praha : Národní knihovna, c2004 [cit. 2008-03-27]. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/aut>>.

NDE – The New Dvořák Edition [online]. NDA, c2006 [cit. 2008-04-12]. Kritická zpráva. Dostupné z WWW: <http://www.antonindvorak.org/index.php?option=com_content&task=view&id=26&Itemid=32&lang=cz>.

Noty : objednávky, rytí not, korektury, tisk. Praha : Průmyslová tiskárna, 1936. 30 s.

PETRÁŠKOVÁ, Zuzana; BORKOVÁ, Hana; HAVLÍČKOVÁ, Klára. Hudební knihovny – správci speciálních fondů. In *Knihovny současnosti 2006 : sborník ze 14. konference, konané ve dnech 12.-14. září 2006 v Seči u Chrudimi*. Brno : Sdružení knihoven ČR, 2006, s. 395-402. Dostupné také z WWW: <<http://www.sdruk.cz/sec/2006/sbornik/3-15.pdf>>.

PETRÁŠKOVÁ, Zuzana; KAPSA, Václav. Akvizice tištěných a rukopisných hudebnin a muzikologické literatury pro hudební oddělení Národní knihovny ČR. In *Zápis ze 16. semináře akvizičních pracovníků na téma Akvizice hudebních dokumentů* [online]. Hradec Králové : Sdružení knihoven ČR, 2006 [cit. 2008-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.sdruk.cz/zapisy/petraskova.pps>>.

Příruční slovník naučný. 2. díl, G-L. Vyd. 1. Praha : Československá akademie věd, 1963. 919 s.

REDFERN, Brian. *Organizing music in libraries*. London : Clive Bingley, 1966. 80 s.

RICHTEROVÁ, Alena. Konvolut. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003 [cit. 2008-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.

RYBARIČ, Richard. *Vývoj európskeho notopisu*. Bratislava : OPUS, 1982. 222 s.

Sheet music. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikimedia Foundation, 2001- , last modif. 25 March 2008 [cit. 2008-03-30]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Sheet_music>.

SIGMUND, Aleš. *Lexikon českých hudebních nakladatelů : česká hudba a hudební nakladatelé*. 1. vyd. Sychrov : MusikAtelier AJS, 2004. 126 s.

Slovník české hudební kultury. 1. vyd. Praha : Editio Supraphon, 1997. 1035 s. ISBN 80-7058-462-9.

ŠKARKOVÁ, Taťána. *UNIMARC / AACR2*. 2002 [cit. 2008-04-03]. Dostupné z WWW: <<http://www.phil.muni.cz/~skarkova/ukol4.ppt>>.

ŠNÝDR, Mirko. Organizace knihovního fondu. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003 [cit. 2008-03-30]. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.

Věcný popis hudebnin. Pracovní materiál hudebního oddělení Národní knihovny České republiky [získáno 2008-03-25].

VODIČKOVÁ, Hana. Unifikovaný název. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003 [cit. 2008-02-18]. Dostupné z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.

VYSLOUŽIL, Jiří. *Hudební slovník pro každého*. Díl 1, Věcná část. Vizovice : Lípa, 1995-1999. ISBN 80-901199-0-5.

ZELINGR, Ivo. *Notografie : učebnice notografického záznamu*. Praha : Editio Supraphon, 1985. 197 s.

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Ukázky některých typů notového písma

Obr. 1 – Neumová notace

Obr. 2 – Chorální notace

Obr. 3 – Menzurální notace

Obr. 4 – Tabulatura

Obr. 5 – Experimentální typ notace

Příloha č. 2 – Terminologický slovníček pro typologii hudebnin

Příloha č. 3 – Přehled termínů, které se zapisují do pole Rejstříkový termín – žánr/forma věcného popisu hudebnin

Příloha č. 4 – Ukázky některých typů hudebnin

Obr. 6 – Partitura

Obr. 7 – Kapesní partitura

Obr. 8 – Klavírní výtah s vokálními hlasy

Obr. 9 – Souhrnná notace

Příloha č. 5 – Minimální záznam MARC 21 pro Souborný katalog ČR – hudebniny

Příloha č. 6 – Ukázkové záznamy hudebnin ve formátu MARC 21

Záznam 1 – Hudebnina ve vstupním formátu MARC 21

*Záznam 2 – Hudebnina ve výstupním katalogizačním záznamu formátu
MARC 21*

*Záznam 3 – Hudebnina ve vstupním formátu MARC 21 – záhlaví typu
autor/název (v poli 700)*

*Záznam 4 – Hudebnina ve výstupním katalogizačním záznamu formátu
MARC 21 – záhlaví typu autor/název*

Příloha č. 7 – Základní rozhraní notačního programu Capella 2000

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Ukázky některých typů notového písma

Obr. 1 – Neumová notace

Obr. 2 – Chorální notace

Obr. 3 – Menzurální notace

Obr. 4 – Tabulatura

Obr. 5 – Experimentální typ notace

Příloha č. 2 – Terminologický slovníček pro typologii hudebnin

Příloha č. 3 – Přehled termínů, které se zapisují do pole Rejstříkový termín – žánr/forma věcného popisu hudebnin

Příloha č. 4 – Ukázky některých typů hudebnin

Obr. 6 – Partitura

Obr. 7 – Kapesní partitura

Obr. 8 – Klavírní výtah s vokálními hlasy

Obr. 9 – Souhrnná notace

Příloha č. 5 – Minimální záznam MARC 21 pro Souborný katalog ČR – hudebniny

Příloha č. 6 – Ukázkové záznamy hudebnin ve formátu MARC 21

Záznam 1 – Hudebnina ve vstupním formátu MARC 21

*Záznam 2 – Hudebnina ve výstupním katalogizačním záznamu formátu
MARC 21*

*Záznam 3 – Hudebnina ve vstupním formátu MARC 21 – záhlaví typu
autor/název (v poli 700)*

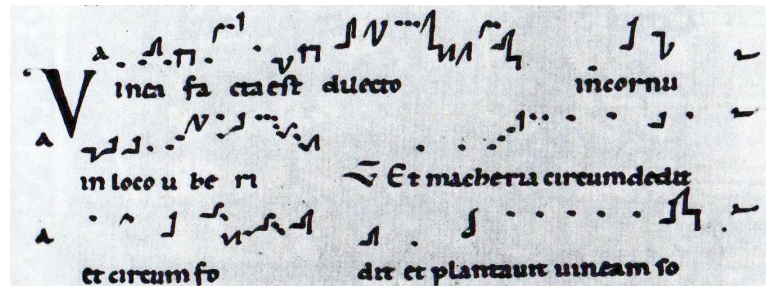
*Záznam 4 – Hudebnina ve výstupním katalogizačním záznamu formátu
MARC 21 – záhlaví typu autor/název*

Příloha č. 7 – Základní rozhraní notačního programu Capella 2000

Příloha č. 1 – Ukázky některých typů notového písma

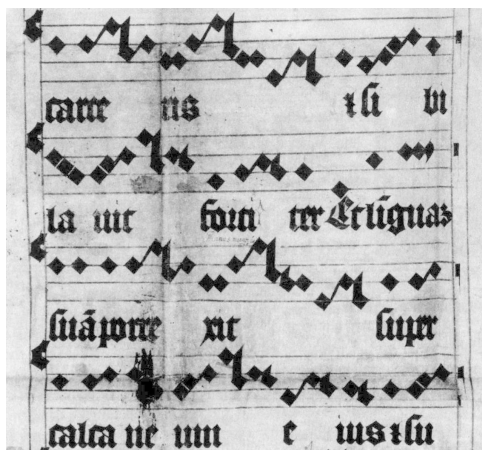
Obr. 1 – Neumová notace: středoitalské neumy, 11.-12. stol.

(RYBARIČ, R., *Vývoj európskeho notopisu*, s. 39.)

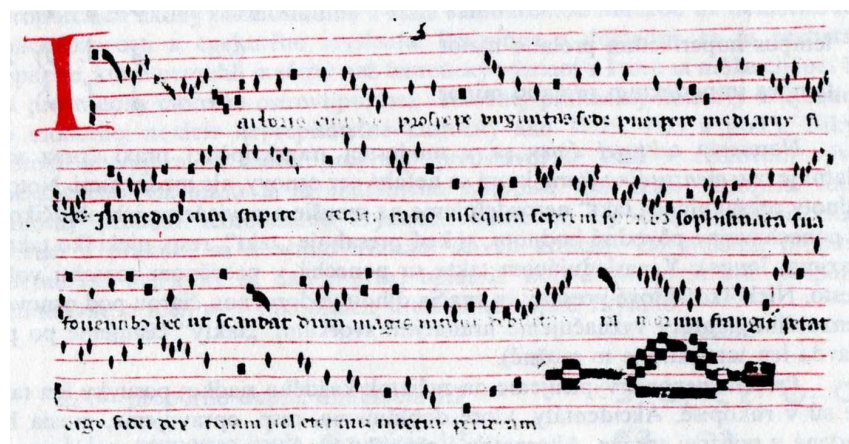
Obr. 2 – Chorální notace: rombická notace na Slovensku, 15. stol.

(RYBARIČ, R., *Vývoj európskeho notopisu*, s. 59.)

Obr. 3 – Menzurální notace: francouzská černá menzura, 14. stol.

(RYBARIČ, R., *Vývoj európskeho notopisu*, s. 110.)

Obr. 4 – Tabulatura: italská loutnová tabulatura, 1517
(RYBARIČ, R., Vývoj európskeho notopisu, s. 160.)

Obr. 5 – Experimentální typ notace: Kantáta Zbyňka Vostráka, 1964 (velikost hudebniny 30×44 cm)

(VOSTŘÁK, Zbyněk. Kantáta : na text Franze Kafky pro smíšený sbor, dechové a bicí nástroje. Praha : Editio Supraphon, 1968. 33 s.)

Fl. (R)
C. i.
C. ii.
Tr. I.
Tr. II.
S.
T.
B.

Der Führer gibt ihm
seine Stütze
ein-nen Scheitel
a dovolá,
und lässt ihn

aby se posadil stranou
seitwärts von der Tür sich nie-
ač dovolá,
-dersetzen.

tem
sede
sitzt er

Příloha č. 2 – Terminologický slovníček pro typologii hudebnin

Následující přehled blíže definuje jednotlivé typy hudebnin, jak jsou uváděny v různých zdrojích. U hesel jsou zapsány i prameny, ze kterých byla definice přejata, a anglický ekvivalent, pokud jej příslušný pramen uvádí.

Alba skladeb

Cyklus nebo výběr drobnějších skladeb intimního rázu; též uměle sestavený soubor skladeb určitého tématického zaměření. (VYSLOUŽIL, J., *Hudební slovník pro každého*)

Faksimile hudebních materiálů /Facsimiles of music/

Rozměrově, barevně a z hlediska nosiče věrná reprodukce rukopisného nebo tištěného notového zápisu, zhotovená fotomechanickým, resp. jiným postupem. (podle *KTD*, upraveno)

Grafické partitury /Graphic scores/

Partitury určené hlavně na dívání (vypadají jako obraz), ale dají se i zahrát. (podle FORRÓ, D., *Počítače a hudba*, s. 31)

Hlas /Part; Instrumental part, Vocal part/

Hudba vytištěná pro jednoho nebo více účinkujících v rámci souboru. (*ISBD(PM)*)
Zahrnuje nástrojový a hlasový part.

Kapesní (studijní) partitura /Miniature score/

viz heslo „Studijní partitura“

Klavírní (instrumentální) výtah /Condensed score/

Hudební notový záznam udávající pouze hlavní hudební party na minimu notových osnov, obvykle organizovaný na základě nástrojových skupin. (*ISBD(PM)*)

Klavírní verze (klavírní výtah) /Piano score/

Přepis partitury pro klavír; je určena hlavně ke studijním účelům, nemůže nahradit původní znění díla. (podle VYSLOUŽIL, J., *Hudební slovník pro každého*)

Klavírní výtah s vokálními hlasy (klavírní výtah vokálně instrumentálního díla se separátními zpěvnými hlasy) /Vocal score/

Hudební notový záznam díla pro hlasy a nástroje, který uvádí vokální hlasy ve formě partitury, ale instrumentální hlasy v redukci pro klávesový nástroj. (*ISBD(PM)*)

Konvolut

Svazek vzniklý svázáním textů, které obvykle obsahově ani provenienčně nesouvisejí, ale jsou samostatnými bibliografickými jednotkami. (In *KTD*)

Kritické zprávy /Critical reports/

Informace následující po hlavní notové části hudebniny; je co nejstručnější, podaná v přehledné formě a obsahuje zpravidla seznam zkratk a sigel, chronologický přehled historie vzniku díla/děl v příslušném svazku, informace o pramenech, revizní zprávu a obecné a jednotlivé poznámky. (podle *NDE – The New Dvořák Edition*)

Multiformy /Multiple music forms/

Dokumenty obsahující notové záznamy hudby různých hudebních druhů. (HOROVÁ, I. *Úvod do teorie a dějin hudby*)

Orchestrální materiály /Orchestral materials/

Dokumenty obsahující partituru i všechny party nástrojů v příslušném počtu, pro které je orchestrální dílo určeno.

Particella /Short score/

Skica díla pro hudební soubor s hlavními hlasy skladby, uspořádanými v několika notových osnovách. (*Věcný popis hudebnin*)

Partitura /Score, Full score/

Hudební notový záznam, jehož všechny části jsou určeny k souběžnému poslechu, obvykle uspořádaný na několika paralelních notových osnovách; také druhový termín pro modifikované uspořádání notového záznamu v této formě. (*ISBD(PM)*)

Písňové texty

Dokument obsahující pouze texty písní či libreta bez notového záznamu.

Rozmnožené rukopisy

Rozmnožené rukopisné partitury, které nejsou facsimile; nejčastěji díla soudobých skladatelů vydaná nakladatelem v rukopisné podobě. (*Věcný popis hudebnin*)

Řídící hlas /Piano (violin etc.) conductor part/

Part účinkujícího, ke kterému byly přidány pokyny, umožňující mu vystupovat i ve funkci dirigenta; někdy nazývaný „dirigentský klavírní (houslový atd.) part“. (*ISBD(PM)*)

Sborová partitura /Chorus score/

Hudební notový záznam díla pro hlasy a nástroje, které uvádí pouze vokální část partitury bez hudby pro nástroje. (*ISBD(PM)*)

Sborové materiály /Choir materials/

Obdoba orchestrálních materiálů určená pro sbor.

Souhrnná notace /Close score/

Hudební notový záznam udávající všechny party na minimu notových osnov, obvykle dvou. (*ISBD(PM)*)

Studijní partitura /Study score/

Partitura nezamyšlená primárně pro interpretaci (dirigování); takové partitury jsou často vydávány v redukované velikosti (malá partitura, kapesní partitura). (*ISBD(PM)*)

Tabulatury /Tabulatures/

Starší instrumentální notace (zvláště pro loutnu a varhany) označující tóny a rytmus různými písmeny, číslicemi a značkami. (*Akademický slovník cizích slov*)

Vokální partitury /Vocal scores/

Partitura vokálně-instrumentální skladby, v níž chybí instrumentální část; ne vokální skladba a capella. (*Věcný popis hudebnin*)

Zpěvníky /Songbooks/

Vokální linka s texty, příp. s akordickými značkami, většinou sbírky lidových a zlidovělých písní, autorské zpěvníky apod. (*Věcný popis hudebnin*)

Internetová encyklopedie Wikipedia pod heslem Sheet music uvádí ještě další typy hudebnin, které se jinde nevyskytují. Zde jsou vybrány tyto neobvyklé typy, jejich popisy jsou převzaty z internetové stránky http://en.wikipedia.org/wiki/Sheet_music a zkráceny.

Choral score – party pro sbor bez doprovodu

Chord chart – pouze detailní rozpis harmonie a rytmu

Lead sheet – záznam obsahuje pouze melodii, harmonii a text skladby

Organ score – výtah pro varhany

Short score – redukce skladby tak, že je určena pouze pro několik nástrojů

Vocal selections – pouze vybrané skladby díla se zjednodušeným klavírním partem

***Příloha č. 3 – Přehled termínů, které se zapisují do pole Rejstříkový termín –
žánr/forma věcného popisu hudebnin***

alba skladeb

alba skladeb a hlasy

faksimile hudebních materiálů

grafické partitury

grafické partitury a hlasy

hlasové knihy

hlasy

kapesní partitury

klavírní výtahy

klavírní výtahy a hlasy

klavírní výtahy vokálních děl a separátní zpěvní hlasy

klavírní výtahy vokálních děl s vokální linkou

konvoluty

kritické zprávy

multiformy

orchestrální materiály

particella

partitury

partitury a hlasy

partitury pro sólový nástroj

* partitury pro sólový hlas

* rozmnožené rukopisy

* písňové texty

sborové materiály

tabulatury

vokální partitury

vokální partitury a separátní hlasy

vokální linky s podloženým textem

zpěvníky

jiné hudební dokumenty

Termíny označené hvězdičkou * nejsou obsaženy ve výčtu dostupném na internetové stránce Národní knihovny ČR, ale jsou přejaty z dokumentu Věcný popis hudebnin vytvářeného hudebním oddělením Národní knihovny ČR.

Příloha č. 4 – Ukázky některých typů hudebnin

Obr. 6 – Partitura: Kindertotenlieder Richarda Wagnera, nakladatelství Peters
(velikost hudebniny 30×23 cm)

(WAGNER, Richard. *Kindertotenlieder* : für eine Singstimme und Orchester auf Gedichte von Friedrich Rückert. Leipzig : Edition Peters, 1973. 74 s.)

The image shows the cover of the score and an open page of the musical score. The cover is cream-colored with a decorative border and features the text: "EDITION PETERS", "Nr. 9262", "MAHLER", "KINDERTOTENLIEDER", "(Rückert)", "Ausgabe nach den Quellen", "Partitur", "C.F. PETERS' FRANKURT", "NOTENSPELDE", and "Nicht zum Verkauf bestimmt". The score page is numbered 36 and shows the title "IV Oft denk' ich, sie sind nur ausgegangen". It includes staves for 2 Flöten, 2 Oboen, 2 Klarinetten in B, 2 Fagotte, 2 Hörner in F, Harfe, Singstimme, Violinen I, Violinen II, Violoncelli, and Kontrabässe. The tempo is "Ruhig bewegt, ohne zu eilen".

Obr. 7 – Kapesní partitura: Kindertotenlieder Richarda Wagnera, nakladatelství Peters (velikost hudebniny 19×13,6 cm)

(WAGNER, Richard. *Kindertotenlieder* : für eine Singstimme und Orchester auf Gedichte von Friedrich Rückert. Leipzig : Edition Peters, 1973. 74 s.)

The image shows the pocket score and an open page of the musical score. The pocket score is cream-colored with a decorative border and features the text: "EDITION PETERS", "Nr. 9262a", "MAHLER", "KINDERTOTENLIEDER", "Ausgabe nach den Quellen". The score page is numbered 36 and shows the title "IV Oft denk' ich, sie sind nur ausgegangen". It includes staves for 2 Flöten, 2 Oboen, 2 Klarinetten in B, 2 Fagotte, 2 Hörner in F, Harfe, Singstimme, Violinen I, Violinen II, Violoncelli, and Kontrabässe. The tempo is "Ruhig bewegt, ohne zu eilen".

Obr. 8 – Klavírní výtah s vokálními hlasy: arie Rusalky „Necitelná vodní moci“

Antonína Dvořáka (velikost hudebniny 31×23,5 cm)

(DVOŘÁK, Antonín. *Rusalka* : arie Rusalky: „Necitelná vodní moci...“ : zpěv a klavír. Praha : Edition Neubert, 1920. 9 s.)

Průmysloví právo vyhrazeno.
Droits d'auteur réservés.

Rusalka.
Arie Rusalky: Necitelná vodní moci... Antonín Dvořák.

Zpěv. *Allegro.* *Moderato*
Ne - ci - tel -
Meno mosso.
Klavír. *pp* *f* *pp*

na vo - dní mo - řet,
sta. hlá - mne zas v lu - bi - nu, *Più animato.*
próč v tom chlá - du bez po - mo - ci ne - zhyru, ach, *Allegro feroce.*

Věkšera práva i průmysloví vyhrazena dědicům DF Ant. Dvořáka.
Copyright 1920 by A. Neubert.
All Rights strictly reserved.

Nakladatel A. Neubert v Praze.
Tous droits d'auteur et de traduction réservés.
©Nul et d'arrangement réservés pour tous pays.

Obr. 9 – Souhrnná notace: skladba pro sbor Sommarpsalm

(Zpěvník pro společný zpěv na festivalu Bohemia Cantat 2006. 2006. 15 s.)

SOMMARPSALM
Carl David af Wirsén / Waldemar Ahlén

Andante *mf*

Soprano
1. En vän - lig gröns - kas ri - ka dräkt har
2. Sin lyc - ka och sin som - mar - ro de
3. Men Du, o Gud, som gör vår jord så

Alto
1. Wie herr - lich grü - nen Baum und Strauch und
2. Dem hel - len Lied im Wie - se - grund, dem
3. Oh, gu - ter Gott, wie ist Dir gleich der

Tenor
smyc - kat dal och äng - ar. Nu
y - ra flög - lar pri - sa. Ur
skön i som - marns stun - der. Giv,

Bass
zie - ren Tal und Hän - ge. Ein
dump - fen Wal - des - rau - schen, dem
lich - te Son - nen - rei - gen. Im

smo - her vin - dens ljum - ma flått de
sko - gens snår, ur stil - la bo fram -
att jag ak - tar främst ditt ord och

zar - ter, mil - der, war - mer Hauch um -
kunn - man nun, so man - che Stund mit
Som - mer willst Du gna - den reich uns

Bohemia Cantat 2006
- 6 -

Příloha č. 5 – Minimální záznam MARC 21 pro Souborný katalog ČR – hudebniny

Návěští pozice 06: kód „c“ = hudebnina

Kontrolní pole:

001 Kontrolní číslo

003 Identifikátor kontrolního čísla

005 Datum posledního zpracování

008 Údaje pevné délky

- pozice 35-36 (jazyk popisné jednotky): dominantní jazyk zpívaného nebo mluveného textu spojeného s partiturou; u hudebních děl bez textu použijeme mezery

Kódované údaje:

020 Mezinárodní standardní číslo knihy (ISBN)

024 Jiná standardní čísla

- indikátor 1 (typ standardního čísla či kódu): 2 = ISMN
- indikátor 2 (indikátor rozdílnosti): # = není informace
- \$a: ISMN (včetně vysvětlivky)
- \$z: zrušené/neplatné ISMN

028 Nakladatelské číslo

- indikátor 1 (typ nakladatelského čísla): 0 = vydavatelské číslo
1 = číslo výrobní matrice
3 = jiné číslo hudebního díla
- indikátor 2 (poznámka/vedlejší záhlaví): 1 = generuje se poznámka a vedlejší záhlaví
3 = generuje se vedlejší záhlaví, bez poznámky
- \$a: nakladatelské číslo
- \$b: zdroj

040 Zdroj katalogizace (neopakovatelné pole)

041 Kód jazyka

044 Kód země vydání

Klasifikace, signatury:

072 Kód předmětové kategorie

080 Mezinárodní desetinné třídění (MDT)
Povinné jedno z polí 072 a 080.

Hlavní záhlaví:

- 100 Hlavní záhlaví – osobní jméno
- 110 Hlavní záhlaví – jméno korporace
- 111 Hlavní záhlaví – jméno akce
- 130 Hlavní záhlaví – unifikovaný název
- indikátor 1 (vyloučení znaků z řazení): 0-9 = počet vyloučených znaků
  - indikátor 2: nedefinován
  - \$a: unifikovaný název
  - \$k: podzáhlaví pro formu
  - \$m: obsazení
  - \$n: číslo části/sekce díla
  - \$o: údaje o aranžmá
  - \$p: název části/sekce díla
  - \$r: tónina

Názvové údaje:

- 240 Unifikovaný název
- indikátor 1 (unifikovaný název se tiskne nebo zobrazuje): 0 = název se netiskne ani nezobrazuje
1 = název se tiskne nebo zobrazuje
  - indikátor 2 (vyloučení znaků z řazení): 0-9 počet vyloučených znaků
  - podpole jsou shodná s podpoli v poli 130
- 245 Údaje o názvu
- specifické pouze \$h (obecné označení druhu dokumentu):
[hudebnina]

Nakladatelské údaje:

- 250 Údaje o vydání
- 260 Nakladatelské údaje

Fyzický popis:

300 Fyzický popis

- specifické pouze \$a (specifické označení druhu dokumentu a rozsah popisné jednotky)

Údaje o edici:

440 Údaje o edici/vedlejší záhlaví – název

490 Údaje o edici (neselekční)

Podle formy názvu edice se zapíše buď pole 440 nebo 490.

Poznámky:

500 Poznámka k nakladatelským číslům

505 Formalizovaná poznámka k obsahu

Vedlejší záhlaví:

700 Vedlejší záhlaví – osobní jméno

- indikátor 1 (indikátor formy jména): 0 = jméno se uvádí pod rodným/křestním jménem

1 = jméno se uvádí

pod příjmením

3 = jméno se uvádí

pod jménem rodiny (rodu)

- indikátor 2 (typ vedlejšího záhlaví): # = typ nespécifikován

2 = analytické záhlaví

- Jmenná část: \$a: osobní jméno

\$b: římské číslice

\$c: doplňky ke jménu jiné než data

\$d: data související se jménem

\$q: rozpis iniciál rodného/křestního jména

- Názvová část: \$k: podzáhlaví pro formu

\$m: obsazení

\$n: číslo části/sekce díla

\$o: údaje o aranžmá

\$p: název části/sekce díla

\$r: tónina

\$t: název díla

- 710 Vedlejší záhlaví – jméno korporace
- indikátor 1 (indikátor formy jména): 0 = invertovaná forma jména
    - 1 = jméno jurisdikce
    - 2 = jméno v přímém pořadí
  - indikátor 2 shodný s 2. indikátorem v poli 700
  - Jmenná část: \$a: jméno korporace nebo jurisdikce jako vstupní prvek
    - \$b: podřízená složka
    - \$c: místo konání akce
  - Pro jméno a název: \$d: datum konání akce nebo podpisu smlouvy
    - \$g: další různé informace
    - \$n: číslo části/sekce/akce
  - Názvová část: \$p: název části/sekce díla
    - \$t: název díla
- 711 Vedlejší záhlaví – jméno akce
- 730 Vedlejší záhlaví – unifikovaný název
- indikátor 1 (vyloučení znaků z řazení): 0-9 počet vyloučených znaků
  - indikátor 2 shodný s 2. indikátorem v poli 700
  - všechna podpole shodná s podpoli v poli 130

Blok národních polí:

910 Údaje pro souborný katalog

Příloha č. 6 – Ukázkové záznamy hudebnin ve formátu MARC 21 (přejaté z Online katalogu Národní knihovny)

Záznam 1 – Hudebnina ve vstupním formátu MARC 21

LDR -----ncm-a22-----a-4500
FMT MU
001 cph20031197912
003 CZ-PrNK
005 20050504212459.0
007 q-
008 030424s2000---xr-ara-e-----
024 2 |a M-2601-0205-7 (brož.)
028 21 |a H 4460 |b Editio Bärenreiter Praha
040 |a ABA001 |b cze
048 |b va01 |b ka
072 7 |a 784 |x Vokální hudba |2 Konspekt |9 9
100 1 |a Dvořák, Antonín, |d 1841-1904 |7 jn19981000826 |4 cmp
240 10 |a Rusalka. |p Měsíčku na nebi hlubokém. |k Klavírní výtah. |m Soprán, symfonický orchestr. |n Op. 114
245 10 |a Píseň Rusalky o měsíčku |h [hudebnina] : |b [z 1. jednání opery Rusalka] : soprano e pianoforte / |c Antonín Dvořák ; text Jaroslav Kvapil
250 |a 7. vyd. , 2. vyd. v Editio Bärenreiter Praha
260 |a Praha : |b Editio Bärenreiter Praha, |c 2002
300 |a 1 klavírní výtah (7 s.) ; |c 32 cm
650 07 |a operní árie (zpěv, klavír) |2 czenas
650 07 |a operní árie |z Česko |y 19.-20. stol. |2 czenas
655 7 |a klavírní výtahy |2 czenas
700 1 |a Šolc, Karel, |d 1893-1985 |7 jk01130702 |4 edt
901 |f 7. vyd., 2. vyd. v nakl. Editio Bärenreiter Praha |o 20030924
925 |a soprán, klavír |b S, Pf
SYS 001197912

Záznam 2 – Hudebnina ve výstupním katalogizačním záznamu formátu MARC 21

[Č.záznamu: 001197912]

Dvořák, Antonín, 1841-1904

[Rusalka. Měsíčku na nebi hlubokém. Klavírní výtah. Soprán, symfonický orchestr. Op. 114]

Píseň Rusalky o měsíčku [hudebnina] : [z 1. jednání opery Rusalka] : soprano e pianoforte / Antonín Dvořák ; text Jaroslav Kvapil. -- 7. vyd. , 2. vyd. v Editio Bärenreiter Praha. -- Praha : Editio Bärenreiter Praha, 2002. -- 1 klavírní výtah (7 s.) ; 32 cm

ISMN M-2601-0205-7 (brož.)

Číslo tisk.matrice: H 4460 Editio Bärenreiter Praha

Šolc, Karel, 1893-1985

* operní árie (zpěv, klavír)

* operní árie -- Česko -- 19.-20. stol.

* klavírní výtahy

* soprán, klavír

*Záznam 3 – Hudebnina ve vstupním formátu MARC 21 – záhlaví typu autor/název
(v poli 700)*

LDR -----ncm-a22-----a-4500
FMT MU
001 cph19990663936
003 CZ-PrNK
005 20070517135229.0
007 qu
008 960621c19951962xr-zzz-g-----||-----
028 21 |a H 3441 |b Bärenreiter Editio Supraphon
040 |a ABA001 |b cze |d ABA001
048 |b kc01
072 7 |a 786 |x Hudba pro klávesové nástroje |2 Konspekt |9 9
245 00 |a Album cembalových skladeb |h [hudebnina] = |b Kompositionen für Cembalo / |c výběr a
revize Zuzana Růžičková
260 |a Praha : |b Bärenreiter Editio Supraphon, |c [1995]
300 |a 1 partitura (23 s.) ; |c 30 cm
440 0 |a Musica viva historica ; |v 8
500 |a Předmluva česky a německy
505 0 |a <<The>> flute and the droome, <<La>> Volta / W. Byrd -- Prélude, A new scotch tune / H.
Purcell -- Sonata d moll, Sonata C dur / D. Scarlatti -- <<Les>> moissonneurs, Les papillons /
F. Couperin -- <<Le>> tambourin / J.Ph. Rameau
650 07 |a sonáty (cembalo) |2 czenas
650 07 |a sonáty |y 18. stol. |2 czenas
650 07 |a drobné skladby (cembalo) |2 czenas
650 07 |a drobné skladby |y 16.-18. stol. |2 czenas
655 7 |a partitury pro sólový nástroj |2 czenas
700 1 |a Růžičková, Zuzana, |d 1927- |7 jn19981002104 |4 com
700 12 |a Scarlatti, Domenico, |d 1685-1757. |t Sonáty, |r d moll
700 12 |a Couperin, Francois, |d 1668-1733. |t Moissonneurs
700 12 |a Rameau, Jean Philippe, |d 1683-1764. |t Tambourin
700 12 |a Couperin, François, |d 1668-1733. |t Papillons
700 12 |a Scarlatti, Domenico, |d 1685-1757. |t Sonáty, |r C dur
700 12 |a Purcell, Henry, |d 1658-1695. |t New Scotch tune
700 12 |a Byrd, William, |d 1543-1623. |t Volta
700 12 |a Byrd, William, |d 1543-1623. |t Flute and the droome
700 12 |a Purcell, Henry, |d 1658-1695. |t Prélude
920 |a HUD96A01620
925 |a cembalo |b Cemb
SYS 000663936

*Záznam 4 – Hudebnina ve výstupním katalogizačním záznamu formátu MARC 21 –
záhlaví typu autor/název*

[Č.záznamu: 000663936]

Album cembalových skladeb [hudebnina] = Kompositionen für Cembalo / výběr a revize Zuzana Růžičková. -- Praha : Bärenreiter Editio Supraphon, [1995]. -- 1 partitura (23 s.) ; 30 cm. -- (Musica viva historica ; 8)

Číslo tisk.matrice: H 3441 Bärenreiter Editio Supraphon

Předmluva česky a německy

Obsahuje: The flute and the droome, La Volta / W. Byrd -- Prélude, A new scotch tune / H. Purcell -- Sonata d moll, Sonata C dur / D. Scarlatti -- Les moissonneurs, Les papillons / F. Couperin -- Le tambourin / J.Ph. Rameau

Růžičková, Zuzana, 1927-

Scarlatti, Domenico, 1685-1757. Sonáty, d moll

Couperin, Francois, 1668-1733. Moissonneurs

Rameau, Jean Philippe, 1683-1764. Tambourin

Couperin, François, 1668-1733. Papillons

Scarlatti, Domenico, 1685-1757. Sonáty, C dur

Purcell, Henry, 1658-1695. New Scotch tune

Byrd, William, 1543-1623. Volta

Byrd, William, 1543-1623. Flute and the droome

Purcell, Henry, 1658-1695. Prélude

* sonáty (cembalo)

* sonáty -- 18. stol.

* drobné skladby (cembalo)

* drobné skladby -- 16.-18. stol.

* partitury pro sólový nástroj

* cembalo

Příloha č. 7 – Základní rozhraní notačního programu Capella 2000

